

EPA

2004-2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

MAGYAR GRAFIKA

A JUL. IS AUG. KIVÉTELEL
HAVONTA MEGJELENŐ FOLYÓIRAT
EGY ÉVRE 120 K. EGYSZÁR 14 K.

SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

SZERKESZTŐSÉG · KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, ERÁDÁY-UTCA 26.
TELEFON: JÓZSEF 29-33.

LÁSSUNK MUNKÁHOZ!

ZAKMÁNK egyik-másik vezérlője csodálkozva vette tudomásul lapunk megjelenését, tisztában lévén azzal, hogy ennek kiadása nem — üzlet. Hát ez a lap nem is akar hasznothajtó vállalkozás lenni, hanem részt akar venni a magyar nyomdaipar újjáépítésében, s ez a cél megérdemel némi áldozatot is.

Hatodfél keserves év viharzott el felettünk, amely után csak rom és pusztulás maradt. A nyomdaipar talán legjobban szenvedett a világégés alatt, hiszen nincs egy jó betűnk, gépünk, nincsen papirosunk, festékünk. A nyomdai munkásság pedig elgyötörve a klállott szenvedésektől, lerongyolva, kedvetlenül végzi munkáját. Nincs munkakedv sehol, mindenütt csak pusztulás és csüggedés. S amikor ezt látjuk, nem keserüünk a multon, hanem minden szavunk a jövőé. Fel akarjuk rázni tapasztatásainkból a nyomdaipar minden művelőjét. Gutenberg mesterségét ne tekintjük csak üzletnek vagy munkának, hanem lelkesedéssel lássunk dologhoz, emeljük újból magas nivóra, hiszen ezzel tartozunk a multnak, de a jövő is számon kéri tőlünk mulasztásainkat.

Gutenberg ivadéka lássatok munkához! A munka — élet és mi élni akarunk.

Évtizedek nehéz munkája: a segédek továbbképzése, a tanoncok szakoktatása, szakmunkák és folyóiratok kiadása szüntek meg a háború kitörésével. Azóta nincs semmi, ami a szakmát munkájában irányítaná. Magukra vannak hagyatva, elzárva a külföldtől, azok a kevesek is, akikben volna némi törekvés. Első dolgunk lesz tehát a szakoktatás kérdésével foglalkozni. Meg kell csinálni a rendes tanonciskolán kívül a segédek továbbképzését szolgáló szakiskolát. Erre legalkalmasabb volna a szép multu Szakkört valamilyen formában életrehozni. Ennek az egyesülésnek vezetőségét azután úgy kellene összeállítani, hogy ezt a súlyos problémát meg tudja oldani. Álljanak össze ne csak a segédek, hanem a főnökök is. Vállvetve kezdjék meg a munkát, mert egyforma érdekük a magyar nyomdaipart versenyképessé tenni a külföld veszedelmes konkurrenciájával szemben.

Klálto bizonyosság mellettünk a sohasem remélt mennyiségű könyvek megjelenése. Semmi izlés, semmi hozzáértés sehol, a művészi külső mindenkinek mellékes. Bizony nagyon szomorú az a perspektíva, ami itt élénk tárul. Pedig ma már — és ezt örömmel állapítjuk meg — olvasóközönségünk szereti a szép könyvet; szereti és megbecsüli, de igen nagy számban vannak már könyvgyűjtőink is, akik megnézik a könyv szedését, nyomását, címlapját. Ezt a megértő közönséget közelebb akarjuk hozni a nyomdászathoz. Ezért lapunkat, eltérően a régi szaklapoktól, úgy fogjuk csinálni, hogy ne csak szakemberek, hanem a művelt közönség is

szeretettel olvassa. Szeretnénk, ha a nyomtatványmegrendelők is segítségünkre lennének az izléstelen munkák kiküszöbölésében.

Szakmánk iránti szeretet Indít bennünket a lap megjelentetésére. Nem polltízálunk, kizárólag szakkérdéssel és az ezzel összefüggő művészettel és irodalommal fogunk foglalkozni. Újabb kapcsolatot szeretnénk teremteni az író, művész, nyomdász között és erősen hisszük, hogy ebből a kapcsolatból alakul ki a magyar nyomdaipar szebb jövője.

Súlyos a teher, amit magunkra vállaltunk, de a nagy idők nagy terheket rónak ránk. Mi megtettük kötelességünket. Álljanak mellénk mindazok, akik ki akarják venni részüket a magyar grafikai ipar talpraállításából. **Biró Miklós.**

ELŐLRŐL KELL KEZDENÜNK

EHEZEBB, szinte megoldhatatlannak látszó feladat előtt, még a kezdet kezdeténél sem állott szakirodalmunk, s vele a szakfejlesztés kérdése, mint ma, amikor a nem éppen biztató reménységnek sugara, a jelen gazdasági és politikai keretből oly túlríkítóan verődnek vissza. Az utolsó öt és fél évnek barbarizmusa sok más, nagy szorgalommal s nehezen, küzdelmek árán összehordott kulturértéket devalvált, elérhetetlenített és ez a halált és romlást okozó jéghegy lehetett szép fejlődésnek indult szakirodalmunkat sem kímélte meg, s olyannyira elsorvasztotta, hogy csak annak fennmaradt jelző oszlopa emlékeztetnek még arra, hogy itt még a közelmultban szakirodalmi téren mily munkakedvvel telt, serény — és büszkén mondhatjuk — eredményes munka folyt, szép szakmánk fejlődése érdekében.

Ott, ahol munkánkat ezelőtt öt és fél esztendővel abban kellett hagyni, az az alap, amelyről azt hittük, hogy sziklaszilárd s amelyről bízva reméltük, hogy megrendíthetetlen, a viszonyok behatása alatt ingatagnak bizonyult, s ma, akár a hajdani zsidók Jerichó falai előtt, évtizedeken át czéltudatosan, önfeláldozóan végzett munkánk romjait előtt, kezünket összekulcsolva, sírva, keseregve állunk azon belsőleg fájó, önmagunkhoz intézett kérdéssel: miképpen építsük, alkossuk mindazt újra, amit a háborús évek és annak mélyreható kísérő jelenségei könyörtelenül leromboltak, miképpen emelhetnénk szakirodalmunkat s vele a tanulmányást ismét arra a színvonalra, amelyen ez, tiszteletet szerelve külföldön is, fáradtságos és önfeláldozó munkánk révén már elhelyezkedett.

Önámítás volna — hiszen intellektuális- és fizikai

életünk nagy változásokon ment keresztül — ha csak egy pillanatra is arra gondolnánk, hogy minden további nélkül csak folytatni kell a munkát ott, vagy abban az irányban, egyazon eszközökkel és elvi alapon, ahol ezt, sajna, félbeszakítani kellett. Vakság volna, ha nem vennénk észre azt, hogy ma, a földindulás, a fizikai és etikai javak tönkretétele után, egészen más tárgyi és egyéni viszonyok előtt állunk, mint öt és fél esztendővel ezelőtt; abban a boldog időben, amikor hosszú évek munkája révén már az egyént, tehát szakmánk fejlődési proceszszusának tulajdonképeni alanyát, s ami több, még a kevésbé intellektualitást is, a rendelkezésünkre álló erkölcsi eszközökkel, már szaktechnikai irányban fogékonyabbá, befogadó képesebbé tettük.

Ha most még azzal az elvitázhatatlan ténnyel számolunk, hogy mivé tette a háború vadsága, romlottsága s az utána következő legszükségesebb irányban való lékevesztett igazságok, no meg az étellel való nap-nap

utáni kimerülő küzdelem az egyént, annak lelkületét, törekvési szándékát, de még a becsületes munkából táplált önfenntartási ösztönt is, akkor arra a következtetésre kell jutnunk, hogy annak fizikai, intellektualitási, sőt, sajna, sok esetben annak erkölcsi egyensúlya igenis felbillent, miáltal természetszerűleg a hivatáshoz szükséges komolyság, a hivatás körül nélkülözhetetlen szakmai érdeklődés labilis alapra került, melyet újra erősíteni: stabilissá alkotni legfőbb feladatunknak kell tekintenünk.

Ez a pszichológiai szempontból érthető vagy indokolt pedagógiai munka vár most a szaksajtóra, s csak az alany átformálásával párhuzamosan haladhatunk, bár lépésről-lépésre, ismét a régi irány felé. Ha majd ilyenképpen a lelkiélet bensősége az egyénben helyreáll, akkor majd azok az eszményi feladatok megoldást nyernek, amelyeket öt és fél esztendővel ezelőtt, félig megoldva félbe kellett szakítani. Fuchs Zsigmond.

M I A M Ű V É S Z E T ?

ÉT és félezer éve keresi erre a kérdésre a tudomány a feleletet, hogyan oldhatók meg e problémát percek alatt? Talán csak a lét legvégső problémái, az élet és halál titáni gondolatai foglalkoztatták úgy az embert, mint a szépnek, a művészi alkotásnak és a természet gyönyörűségének izgató rejtélyei. Határtalan szélességű tudomány vetései közt járunk, mikor a művészi alkotás vagy éppen a művészi élvezés lélekelemzésébe bocsájtkozunk. Az esztétikának, vagy ahogy újabb és bővített területét nevezik, a művészettudománynak vannak ugyan sarktételei, alapvető igazságai, melyekkel a művészet lényegében közelebb vitte az érdeklődőket, de nincsen egyetlen döntő felelete arra a kérdésre, amelyet a czimben felírtam. Pedig mennyi kutatás, mily éber kísérletek s milyen gazdag könyvtárak töltik meg e harmadfél évezred művészettudományi munkájának épületeit. Mindaz, amit a festők, a szobrászok, a muzikusok és a költők a maguk ihletett perceiről, az alkotás szent vajadásairól feljegyeztek. Mindaz, amit a szakértők az egyes technikák kutatása közben felfedeztek. És mindaz, amit a szociológusok a művészet társadalmi és erkölcsi hatásai dolgában megfigyeltek. Továbbá mindaz, amivel a néprajz művelői a művészet keletkezését villágitották meg, számotadva a vad népek muzsikájáról, verseiről, megrendüléseikről. És végül mindaz a módszeres, elvont bölcsesség, amellyel filozófusok gazdagították a gondolkozást, elmélkedvén a fenségesről, a tragikusról, a komikusról és ezer más kérdésről.

Mindez egy látszólag szürke elmélet égtája felé vonz bennünket, amelynek egyetlen ragyogó, de nagyon ragyogó pontja van: maga a szépség. S itt mindjárt hozzá kell tennünk valamit. A tudomány szempontjából, az esztétika látószögéből nézve lényeges különbség van abban, hogy ez a ragyogó valami: művészet-e, vagy természet, egy szép, hideg márványszobor-e, vagy egy biborlángban égő azoba-bokor. Ami a mi szempontunkból, akik itt a praktikus alkalmazhatóságot nézzük,

egyenlő értékű a szépnek mindkétrendű megnyilatkozása. A mai ember érzései, hangulatai, egész gondolatvilága is, sőt erkölcsi ítéletei is telve vannak egymásratorlódó ellentmondásokkal, elröppenő, kergetőző igazságokkal s ezekben természetesen izlése sem maradhat állandó. De kétségtelen: az izlés birodalmában van még aránylag a legtöbb maradandó érték: egy darabka kő, amely a görög templom oromfialáról lepattant, egy motívum, amely egy régi zoltárból ittragadt, túléli magokat a száműzött isteneket. A legősibb nyelv: a tánc, a mozgás. S ez egyúttal a legnemzetközibb is. A perzsa hódító táncolni tudó rabszolgákat vitt magával, mikor ismeretlen tájak ismeretlen népei között megakarta magát értetni. S nincs ma sem olyan vadnép, olyan gyerek, olyan parasztlány és olyan tudása komolyságába merült bölcs, akit meg ne rendítene egy fenséges zenéi akkorok szárnyán eléje röppenő táncosnő.

Mi a művészet? — erre a kérdésre felelő elméletek mindig hagyni fognak valami homályosat, magyarázhatatlant. De hogy mi a művészet az ember számára, ebben meglehetősen egyöntetű minden magyarázat, mihelyst ráhelyezkedik a művészetnek, mint szociális jelenségnek alapjára. Nos, a művészet hatalmas termékenyülések forrása, felfokozása az életérzésnek, meg-nemesbedése a belső éniünknek. Ezért van az, hogy a tizenkilencedik század legnagyobb társadalombölcselei és esztétikusai nem győzték eléggé hangsúlyozni a művészet demokratizálásának szükségét, ami alatt azt értették, hogy a művészetet mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni. Talán csak az egy Tolsztoj látta benne az emberiség megrontó démonát, aki vadvizekre, örvényekbe csábítja a morális belső ént. De minden más nagy gondolkodó egyenesen nemzetgazdasági tényezőnek tartja a jó izlést, a művészetben való gazdagodást, aczélfüzdőnek, amely diadalmas életkevel tölti meg a munkás lelkét s öntudatlanul is szebbé, jobbá teszi alkotásait. Csak persze a módszer dolgában voltak eltérők a vélemények, a művészi forráskutatás volt más és más. A tizenkilencedik század derekán még az a felfogás az uralkodó, hogy a munkásnak a középkor nagy alkotásai: templomai, képei, miseruhái, kódexei,

kétkézművészete áhítatos emlékeibe merülve kell szépséggel megtelnie. Ez sem volt pusztán ábránd, mert ami e gondolatban értékes, az magbaszökött: Angliában és Németországban. Így keletkeztek az esti tanműhelyek, a munkások vasárnapi iskolái, a múzeumok, melyekből a külvárosok fiataljai és öregei ismerkedtek meg az eltűnt századok műiparával. És ebből az eleinte kissé merev dogmatizmusból született meg lassan az a művészeti utilitarizmus, mely ma általában hasznosítani akarja a művészetet mindenki számára. A művészetet mindenkié — ez a kissé programszerű csatakiáltás persze sok ellentmondást váltott ki a finomnyű sóvárgókból és az aggodalmas esztétákból egyaránt. De hogy ma kerülvárosok vannak és ragyogó munkásháztelepek és kerti iskolák és harmincfilléres művészi faliképek, meg típusbútorok, amelyeket a legjobb művészek terveznek és hogy városképzés, műemlékvédelem, műipari értelemben vett munkásképzés, sőt külön munkásművészet és -hangversenyek vannak, mindezt a teoretikusok folytonos izgatásának köszönhetjük.

Természetes, hogy a művészetnek e társadalomszépítő reflektora nemcsak az alkotó és dolgozó emberiség egyetemére, hanem a szociális közösségen belül az egyénre is ráveti a maga lénykévéjét. Az általános kultúrával együtt nő az alkotások technikai javulása, az izléskultúra fokozásával a formai szépség

fokozódása. Az izlés, amelyet a dolgozó ember öntudatlanul szív magába sétáiban, akár hegyoldalakon jár, akár a múzeum üvegszekrényei közt, akár egy ódon fejta íragásában gyönyörködik, akár a tízenyolczadik század rézmetszőinek leheletfinom lapjaiban, áttétesül eleven erővé, mely szabályozza a szerszámok mozgását és a kéz energiáját. Ép azért csak a naiv önámítás hitheteli el a dolgozó emberrel, hogy a maga ipari szakmáján belül elég a tulajdon mestersége legjobb alkotásaival megismerkednie ahhoz, hogy izlése finomodjék. A művészetekben — szerencsére — nincs meg ez a parcellarendszer s az izlés nem engedi magát telekkönyvezni. Egyetemes és általános itt minden szépség-hatás, mely az esztétikai érdeklődés közelébe jut, lett legyen az szép könyv, szobor, kép, ház, vagy akár csak egy jó plakát, avagy egy finoman megrajzolt orvosságos vignetta. A költemény, vagy a zene, melynek ritmusa beleömlik a lélekbe, lassan átszivárog az egyén munkájába is, ezerféle gyökérszállal tapad bele az ember a kultúra humuszába. Ezért nem délibábos reménység, hanem gazdaságtörténeti szükségesség annak a társadalomnak elkövetkezése, melyben minden munkáslakást, műhelyt, iskolát, utcát, várost szépség fog körülvenni s ez az emberi nemzedékeknek ép oly természetes és nélkülözhetetlen szüksége lesz, mint a tiszta víz, vagy a napfény. Nádai Pál dr.

A VONAL MINT DISZÍTÓ ELEM

MAGYAR mesterszedők másfél évtizeddel ezelőtt nagy buzgalommal művelték a tipografiai egyenes vonallal való szedés-kombinálást, amelynek motívumait nagyrészt a római-görög és az arabs építészeti és dekoratív művészetből merítették. Rövid ideig ez az irányzat meglehetősen népszerűségnek örvendett, mert az akkor megvolt betűöntődei díszítőelemek és kombinációs körzetek az általános izlésnek sem feleltek meg, nemhogy a csiszoltabb izléssel bíró mesterszedők jó tipografiai munkára való törekvéseinek kielétesére megfelelőek lettek volna.

Az akkoriban divatban volt léniakombinációs irányzat tág teret nyitott a fantáziának és emelett rendkívül hálás, tetszés szerint gyurható anyagot szolgáltatott az ügyeskező és némi rajzolóképességű mesterszedőnek. Élénken emlékezhetünk arra, hogy egyik-másik kollégánk különböző munkáin rendszeresen ismétlődő vonalkombinációs motívumokat figyelhettünk meg, amelyeket sarok, közép vagy összekötő-díszítésként alkalmazott s ennek dacára minden munkája újszerűnek, frissnek és divatosnak volt mondható. Ezenfelül azonban azért is kedvelték mesterszedőink a vonalkombinálást, mert az ily kivitelű munkáik hatását túlnyomó részben alacsonyomattal emelték, már pedig akkor az volt az igazi jó mesterszedő, aki egyben jó alanyomat-metsző is volt.

Ennek a léniakombinációs irányzatnak azonban hamar befellegzett. Nem volt gazdaságos; egyes munkák vonalépítményének összeszedése aránytalanul hosszú ideig tartott; alanyomatok és többszínű nyomás nélkül túlságosan lapos és üres hatású volt a legötletesebben

felépített vonalkombináció is. A nyomtatványrendelő közönség is hamar ráunt a vonal-mániás divatra.

Erre az időre esik a betűöntődei ipar művészi irányba való terelődése, aminek nyomán a német betűöntőipar valósággal elárasztotta a magyar nyomdákat művészkéztől rajzolt kombinációs körzetekkel, amelyek a vonalkombinálást teljesen kiszorították a gyakorlatból. A kombinációs körzetek divatját felváltotta a még most is felszínen uralkodó sordisziátményekkel és vignettákkal való díszítés iránya, mely egyszerűségénél fogva módot nyújt a legfinomabb és legizlésebb nyomtatványok előállítására.

Ez utóbbi irányzatnak a fejlődése, helyesebben szólva; csiszolódása során mind gyakrabban és gyakrabban találkozunk olyan munkákkal, melyeknek díszítése egyszerű egyenes vonal. Ezeket a munkákat a nyomdász köznyelv amerikai stílusban készült nyomtatványoknak nevezte el, s ily megjelölés alá foglalta mindazokat a munkákat, amelyeknél díszítés dolgában a pusztán, vékonyabb-vastagabb vonalra szorítkozott a munka szedője.

Az elnevezés mindenesetre helyénvaló, mert a tengerentúli kollégáink bizony túlnyomó részben csakis a pusztán egyenes vonallal dekorálják munkáikat. Ezt a zsanert üzik az angolok s újabban az északi országok nyomdászai, sőt néhány évvel ezelőtt a csehek is kizárólag vonallal díszítették munkáikat.

Ugy látszik, hogy lassan-lassan általános, úgyszólván nemzetközi divattá lesz a vonallal való díszítés, amellyel most már nekünk is komolyan kell számolni, nemcsak az előbb említett okból, hanem, mert a viszonyok és nyomdánk betű- és díszítő-anyagának jelenlegi lerongyoltsága is erre fog kényszeríteni.

Ezért szükséges, hogy a vonallal való díszítéssel mélyrehatóbban foglalkozzunk.

Beható tanulmányozás után — amire megfelelő anyaggal szolgál ezen sorokhoz készült négy tábla 19 példája — rá kell jönnünk arra az igazságra, amire az angolok és amerikalak már régen rábukkantak. Ez az igazság az, hogy a szedő a pusztá betűben és a tipografiai egyenes vonalban kell hogy megtalálja azokat az eszközöket, melyeknek segítségével célját és feladatát: a jó, szép és nyugodt hatású nyomtatványt előállíthatja. Megdönt-hetetlen igazság továbbá az is, hogy a vonal egyszerűsége és nyugodt képe folytán legkevésbé zavarja a betűk és sorok alkotta szedésképet.

Az észszerűen alkalmazott vonal csak igazán kivételes esetekben lehet bántó hatású.

Vegyük csak sorra mellékleteink példáit. Az 1. példa ciczeró vastag vonalai meglehetősen alkalmazkodnak a kövér betűkből szedett sorok erős foltjához; ezzel szemben az 5., 6. és 7. példák vastag vonalai és betűi között már igen nagy a folt-értékbeni különbség, de mind a három példa mégis nyugodt hatású, egyszerű ízléses munka. Ugyanilyen hatású jó reklámanyomtatvány a 18. példa is, amelyhez 20 pontos vastagságú vonalat alkalmaztunk.

A második tábla 8. példájánál négyszeresen alkalmazott kétpontos félkövér vonalak a díszítés eszközei.

A vastagabb és vékonyabb vonalak együttes alkalmazásával ugyancsak jóképi és előkelő hatást tudunk elérni. Ilyenek a 11., 13., 14. és 17. példák, amelyeknél a vonalak a betűk közötti foltérték-különbség nem nagy arányú s legjobb példák arra, hogy ily eszközökkel közelítjük meg leginkább azt a felfogást, miszerint a betű és díszítés között harmóniának kell uralkodni. A vonalak helytén alkalmazása azonban nem adja meg a munkának azt a jellegzetességet, mely ennek a szedészárternek a sajátja. Az angol és amerikai vonaldíszítési zárternek sajátossága az, hogy a díszítés legtöbbször önálló életet él a nyomtatványon s tulajdonképeni feladata a sajtótermék szövegszedésének komolyságát sokszor komorságát megtörni, tehát élénkíteni és a szöveg bizonyos részének hangsúlyozottságot kölcsönözni. A máig állandóan alkalmazott sordíszítményeknek ezzel szemben kizárólag csak díszítés a hivatása, s vajmi kevésbé alkalmasak arra, hogy a szövegrészek általuk hangsúlyoztassanak, s igen nagy hátrányuk, hogy a betűk stílusával vagy legalább is foltértékével egyezniök, harmonizálnok kell.

Az utóbb említett példákról mondottak vonatkozathatók a 2., 3., 4. példákra is; ezeknél a vonaldísz csak

ugyan kísérő díszítése a szövegnek, melynek élénkítését semmiféle más sordíszítmény alkalmazásával jobban elérni aligha lehetett volna.

Vonalkeretek is rendkívül jóhatású díszítésnek bizonyulnak. A 9., 12., 15. és 16. példák ezt a megállapítást élénken illusztrálják. Kétszínű munkáknál, melyeknek díszítése kettős vonalkeret (12. és 15. példa), azonban nem ajánlatos mindkét keretet egyszeriben nyomtatni.

Jó hatást érünk el vonalakkal, ha a bekerített papírsíkot arányos mezőkre osztjuk ugyanolyan vastagságú vonalakkal, mint a keretvonalak. Ezt a 10. példa illusztrálja.

A 19. példa szövegének vonalaláhúzásai szintén dekoratív hatásúak; ilyen szedésmodornál azonban óvatosan kell eljárni, mert nagy felületeken a sűrű alávonálás vibráló hatásúvá válik. A példához hasonló keskeny alaknál még elég nyugodt hatást érhetünk el sorok más színben nyomtatott vonalakkal való aláhúzásával.

Összefoglalva a példákról elmondottakat, megállapíthatjuk, hogy az egyenes vonalak alkalmazásával igen jó hatású nyomtatványokat nyerhetünk, kiváltképen akkor, ha a vonaldísz egyhangúságát vignetta alkalmazásával enyhíthetjük (5. és 11. példa). De maga a pusztá vonal is tökéletesen megfelel céljának.

Nagy előnye a vonalnak, hogy a szöveg szedését, csoportosítását nem nehezíti meg, mert a szövegnek szabad vagy zárt formában való szedésénél mindig megtaláljuk azt a helyet vagy pontot, ahol a vonalat kellő hatás reményével alkalmazhatjuk.

Ennek következtében a vonaldísz alkalmazása megkönnyíti, meggyorsítja munkánkat, ami a mai viszonyok között — amikor minden a munkán feleslegesen elpazarolt negyedórák is súlyos koronákkal drágítják meg a nyomtatványt — nem kicsinyelendő előnyt jelent az üzemre, de még inkább a megrendelőre nézve.

A vonaldíszítésnek és e révén az angol-amerikai szedésmodornak a mai viszonyok között való alkalmazását indokoltá teszi még az a körülmény is, hogy üzemeink díszítőanyag-felszerelése, a felújításnak hatódfél esztendőös kényserű mellőzése folytán, sok helyen a hasznavehetetlenségig tönkre ment s pótlása rövidesen alig remélhető.

Tehát minden tekintetben rá vagyunk utalva arra, hogy az amerikalak szedésmodorát — nem nevezhetjük stílusnak — kezdjük művelni s ezért gondoskodunk arról is, hogy időről-Időre kiválóbb amerikai és angol nyomtatványmintákat mutassunk be olvasóinknak, amiben most még a közviszonyok megakadályoznak. ABC.

A L I N O T Y P E S Z E D Ő G É P E N V A L Ó D O L G O Z Á S

A „Linotype Notes“ pályázatot irt ki — természetesen még a világháború előtt — arra a kérdésre, hogy a Linotypeon miként érhető el és tartható meg higgadt dolgozás mellett egy raczionális gyorsaság. E kérdésre nagyon figyelemreméltó válaszok érkeztek be. A következőkben közölt nyertes vélemény nagyjában az egyéb rendszerű szedőgépeken való dolgozásnál is hasznos útmutatásul szolgálhat: „Véleményem szerint kezdő gépszedők azzal követik el a legnagyobb hibát, hogy már kezdetben teljes erővel a gyorsaság fokozására törekcsenek. Azt gondolják, hogy minél gyorsabban dolgoznak, annál többet érnek el. Kérik, hogy ne kezdjék el a gépet, hanem először tanulják meg a gépet, majd csak akkor kezdjék el a munkát, amikor már teljesen megismerkedtek a géppel, és határozottan üssünk meg és megkíséreljük, hogy emellett ütemet tartunk, vagyis a lassú munkálkodás mellett szabályosan dolgozunk, mert a gyorsaság s vele együtt a szabatos munkálkodás az idők folyamán önmagából fejlődik. Kerüljük az ideges stétést, mert ezáltal nyugtala-

kívánnak, csak minél több sort. Nem az a törekvésük, hogy gazdaságos munkát végezzenek s hogy olyan rendszeres munkálkodáshoz szokjanak, amely jó és gyors munkálkodást biztosít. A legjobb, ha mindaddig, amíg a géppel teljesen megismerkedünk, lassan dolgozunk. Minden billentyűt szabályosan és határozottan üssünk meg és megkíséreljük, hogy emellett ütemet tartunk, vagyis a lassú munkálkodás mellett szabályosan dolgozunk, mert a gyorsaság s vele együtt a szabatos munkálkodás az idők folyamán önmagából fejlődik. Kerüljük az ideges stétést, mert ezáltal nyugtala-

**Hegyesalmi
és Maróty**

**filmkereskedők
Budapest VI
Vörösmarti-utca**

69

Táviratcím:
Hegymarót, Budapest
Telefonszám
35-98

Állandó bemutató-helyiség
Bioscop-mozgó, Aradi-u. 2

1. példa

A HIRMANN-FÉLE SZAKÜZLET
VEZÉRKÉPVEISELŐJE

GOND INCE

SZAKÜZLETE ÉS ÜGYNÖKSÉGE

BUDAPEST
VI, ARADI-UTCZA 64

2. példa.

FŐVÁROSI

LHAMBRA-MULATÓ

BUDAPEST LEGELŐKELEŐBB SZÓRAKOZÓ HELYE
VI, SZERECSEN-UTCZA 79

ÉTTEREM EGÉSZ NAP NYITVA

3. példa.

ALAPTŐKE 250000 K

ZÁLOGKÖLCSONUZLET

BIZTOSÍTÓ-INTÉZET

KERESKEDELMI/BANK

Igazgatóság és központi intézet: Budapest VI, Vilmos császár-ut 16-18
Fiókinézetek: Balmazújváros, Czepléd, Debreczen, Kecskemét, Makó

Telefonszám 45-06 és 23-67

Sürgőnycim: Aldus Budapest

Budapest,

4. példa.

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet/>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Telefon 1-44 200 szoba / Központi fűtés / Télkert

KORONA-SZÁLLODA

Világvárosi kényelmi berendezéssel bíró,
elsőrangú szálloda étteremmel
Budapest IV. Kecskeméti-utca 46

5. példa

LANG
ÉS HEGYESZ
UJPEST

Az "Oroszlán" védjegyű
Hammerschlag-féle zománczozott
főzőedények gyári lerakata.
Dusan felszerelt evőeszköz-raktár

6. példa.

Sugár
Zsigmond

angol férfi szabó
Czeglédén

Készít divatos férfi ruhát,
jelmezeket. Ölvállal ruha-
fordítást, javítást jutányos
díjazásért. Ruha-lisztitást
gyorsan és olcsón végez

7. példa.

E
JELBEN
GYŐZNI FOGSZ!

Első filmopera, legcsodásabb
mestermű a római történe-
lem legkimagaslóbb kor-
szakából. Hatásos történeti
hűségben látjuk a keresz-
ténység győzelmét Róma
felett. E páratlan mestermű
öt részletben rövidesen fog
megjelenni.

Berger és Mérei
filmkölcsonzó és forgalmi iroda
Budapest VII, Erzsébet-körut 46

8. példa.

Külföldi
virág-behozatali
vállalat

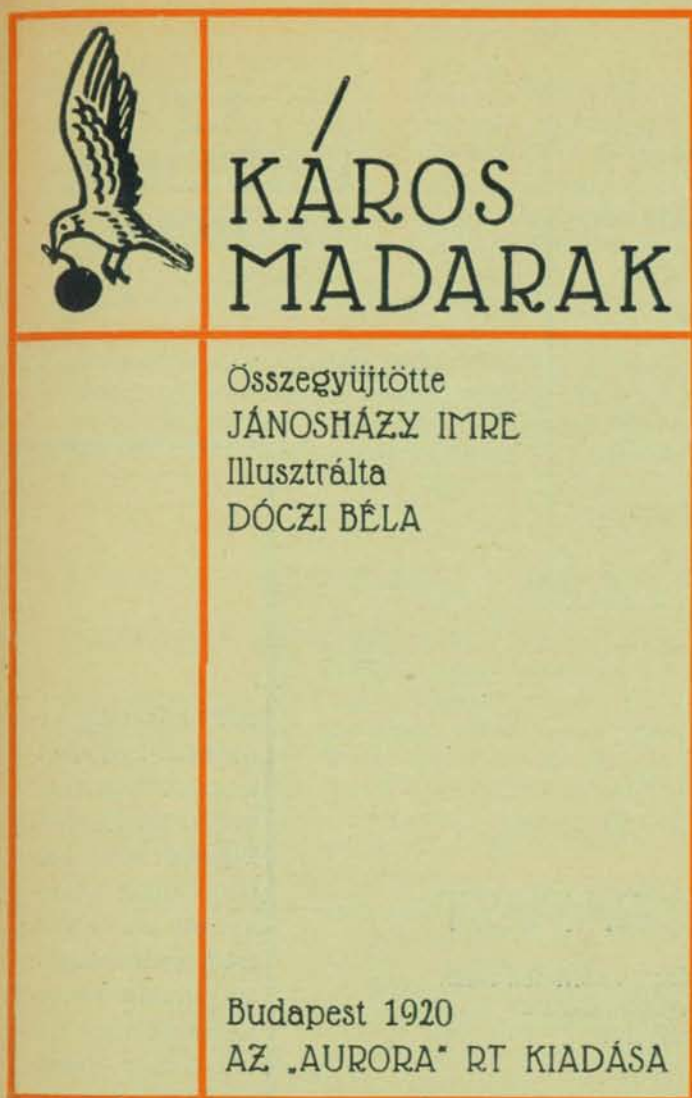
HERMES

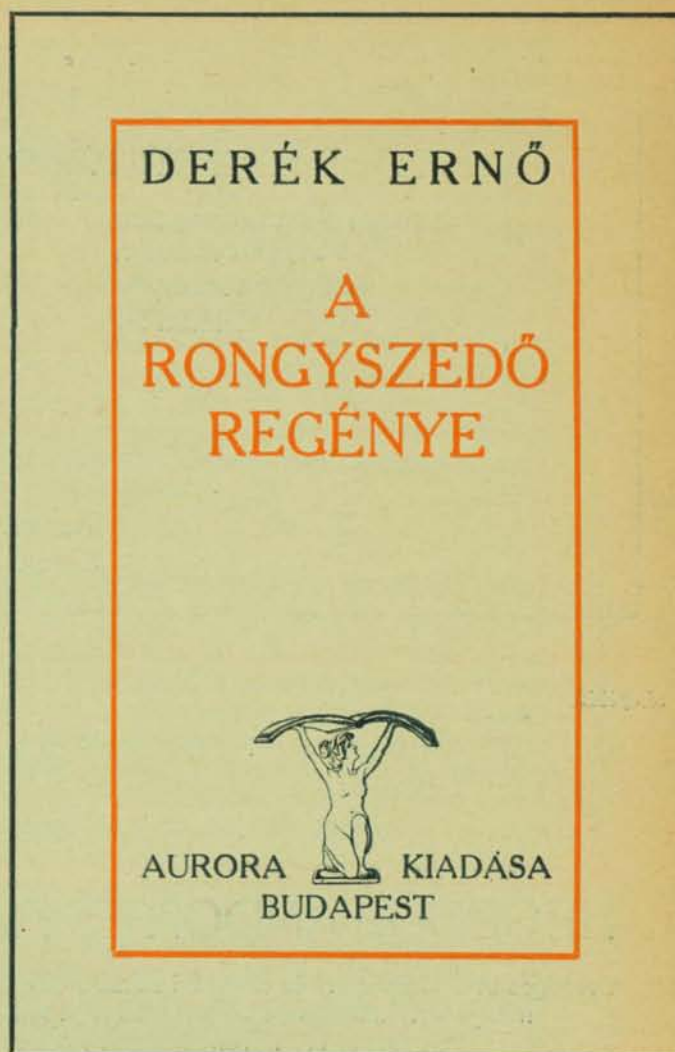
Budapest
I, Fehérvári-utca
184. sz.

Budapest, 192

9. példa

10. példa.

12. példa

11. példa

13. példa.

Fászberényi művirág-gyár
Legnagyobb művirággyár
Magyarországon
Fiókgyár Rozsnyón
Telefon 24

Lehel-tér
59

Képviseli:
Szántó T. Róbert

15. példa.

**AZ
EMBEREK
SORSA**

16. példa.

hétről-hétre változó és nyugtalan idő napról-napra újabb értékeket termel a bélyeggyűjtés kedvelői részére. Legutóbb közölt bélyegkiadások óta újabbak tették gazdagabbá a megszerzendő bélyegállományt, melyekről lapunk újonnan rendszerezített mellékletén számolunk be, noha nem lehetetlen, hogy mikorra e sorok nyilvánossággra kerülnek, a most leszögezett eseményeket már megint túlhaladták a tények. Újabb mellékletünk a **BÉLYEGGYŰJTŐ** havonként fog megjelenni és különlenyomatként is kapható!

HEGEDÜS ANDOR ÉS FIA, BUDAPEST

Országos mozgókép-ipari és műszaki vállalat. Budapest főváros, valamint a vidék mozgóképszínházainak kizárólagos jogu fényszóró hirdető-vállalata
Budapest IV, Ferencz József-rakpart 66. II. emelet
Telefon-szám József 23-14 és 23-15

17. példa.

A · legtartósabb · műmalomköveket · szállítja · a

MUMALOMKO·RT.

**mert · csak · világhírű · svájci · gyártmányokat · tart
raktáron: Budapest · V · Vilmos · császár · ut · 5 · sz · a.**

**A
GYŰJTÉS
SZERKESZTŐSÉGE ÉS
KIADÓHIVATALA**

18. példa.

19. példa.

nokká leszünk és sokszor egy billentyű helyett kettőt ütünk meg, ennek pedig különböző zavarok a következményei. Kerüljük továbbá a matriczabillentyűnek az ékbillentyűvel egyszerre történő megütését. Ismertem szedőket, akik ezt gyakorolták s aztán csodálkoztak azon, ha az ék gyakran rossz helyre esett. A kezeket tartjuk — de különösen a jobbat — amennyire lehet vízszintesen a billentyűzet felett s a billentyűket az ujjvégek húsos részével érintjük. Ez lehetővé teszi, hogy a szedő enyhén és gyorsan egymásután érintse a billentyűket, emellett erőt takarít és hosszú ideig fáradtság beállta nélkül gyorsan képes dolgozni. Sohase tartjuk kezeinket görcsös állapotban, amely csak egy ujj használatát teszi lehetségessé. Ismerek szedőket, akik kezeiket ököbe szorítják és csak egy ujjat hagynak szabadon, hogy aztán nagy erővel a billentyűre csapjanak. Az ilyen megerőltetés a szedő kitarását csökkenti, de

természetesen a gépnek sem válik előnyére. Nem ajánlom az ujjak használatát illetőleg bizonyos szabályok betartását, mert hiszen egyiknek az egyik, a másiknak a másik mód a kényelmesebb. Némelyik szedő balkezét kizárólag a kizáró- és sorbillentyű leütésére tartja fenn. Kerüljünk egyáltalán a billentyűzet feletti mindennemű felesleges mozgást. A gépszedő munkálkodásában egy további jelentős pont az a törekvés, hogy fülét a matriczák szabályos esésének hangjához szoktassa, aminek jelentősége nem eléggé hangsúlyozható. A hallás ilyen irányban való fejlesztése által a szedő észreveszi, ha egy matricza nem esik s idővel képes lesz az esés által előálló hangból a helyes matricza esését a helytelentől megkülönböztetni. A tapasztalt szedőknek arra is jut ideje, hogy néha-néha a gyűjtőre egy-egy pillantást vessen, s a matriczák vastagságáról állapítja meg, hogy minden rendben van-e“.

OLVASÁSRÓL, KÖNYVRŐL, IRODALOMRÓL

KÜLÖNÖS érzés a könyvről írnom azoknak, akiknek a könyvet köszönöm. Akiknek szorgos kezemunkájából támad sor-sor után. Minden szó, mely bennem gondolatot ébresztett, hangulatot kellett, érdekelt, tanított valamire engem: keresztülment egy ismer-

etlen ember kezén, aki az ólombetűket összekapokdta, vagy gyors ujjakkal zongorázott a szedőgépen. Mit érzett, mit gondolt, mit tanult munkája közben ez az ember? Támadt-e kedve, hogy egészében megismerje azt a művet, melynek egy kiszakított részletét bízta rá a szeszélyes véletlen? Szeret-e otthon, pihenő órájában kész könyvet venni a kezébe, élvez-e a könyv külső formáját, gyönyörködik-e a fehér lapról ráíreketéllő sorokban, melyek mindennapi nehéz munkájára emlékeztetik? És — most következik a súlyosabb kérdés — ha felébredt benne az olvasás vágya, hogyan tudja ezt a vágyát kielégíteni? Hogy jut könyvhöz? És hogy igazodik el a roppant könyvtermelés között — ő, akinek kevés az ideje, akinek nagyon meg kellene válogatni az olvasmányait? Vaktában olvassa azt, amit a véletlen sodor a kezébe, mint ahogy a véletlenség szórta elébe a kiszedésre váró kézirat-lapokat is?

Bizonyos, hogy mindazok, akik a könyvvel foglalkoznak, szeretnek is olvasni. Ez az egy kérdésem főlőleges volt. De annál fontosabb volna, hogy a többi kérdésre választ tudjon adni valaki. Könyvhöz jutni — könnyű, szinte túlságosan is könnyű volt az utolsó egy-két esztendőben. Sok pénz forgott mindenkinek a kezén, s a könyv, akárhogy megdrágult is, még mindig aránylag a legolcsóbb és legkönnyebben hozzáférhető bolti árú volt. A társadalom széles rétegei, melyek addig nagyritkán ha megvettek egy-egy olcsó és értéktelen füzetet, most megszokták a könyvvásárlást. Sok jót, még több rosszat olvastak össze-vissza, de mégis csak megindultak azon az úton, mely a válogatás, az ízlés egyre biztosabb ítélete felé vezet. És megszokták a betűt, szükségletté vált rájuk nézve. Az olvasásnak pedig megvan az a különös tulajdonsága, hogy nehéz rászokni, de még nehezebb leszokni róla.

A proletárdiktatura a könyvkereskedések hosszú ideig tartó bezárásával, a könyvek jórészenek elkomunizálásával, a megmaradtak árának óriási fölemelésével jóformán lehetetlenné tette a könyvvásárlást. Azóta ismét szabad a forgalom, esett is valamit a könyvek ára — de, fájdalom, még nagyobb zuhant a munkásság és a középosztály jövedelme. A könyv egyszerre ismét fényűzési cikké lett. A régi időkkel szemben az jelent csak változást, hogy ennek a fényűzési cikknek sokkal több ember érzi fájdalmas hiányát, mint azelőtt. És ha sokkal kevesebben vannak is azok, akik könnyűszerrel vehetnek 50—100 és még több könyvet is egy évben: olyanok viszont sokkal többen vannak, mint régen, akik, ha keresves nélkülölözések árán is, megvesznek ötöt-hatot. Ennyivel ugyan nem könnyű egyeztetendéig beérni, s a hiányt a közkönyvtáraknak kellene pótolni... de ezekről talán ne beszéljünk most, szénhiány idején. Maradjunk amellett, hogy olvasáshoz szokott emberek, — és elsősorban azok, akiket különben is oly közeli szálak fűznek a könyvhöz — most csak nagyritkán engedhetik meg maguknak a könyvvásárlás fényűzését.

Szabad-e ezeknek az embereknek a könyvtől, az irodalomtól lassankint ismét elszakadni? Nyilván nem. A lelkeknek olyan gazdagodását, finomulását jelent az irodalom szépségeinek élvezése, hogy erről a gazdagodásról lemondani nem szabad. Módot kell találni, hogy addig is, míg a kereseti viszonyok és a könyvek ára között helyesebb arány jö létre, ne legyenek a műveltség kincseitől elzárva azok, akik kezük munkájával teremtik meg ezeket a kincseket.

Am olvassunk kevesebbet, míg nem tehetünk másként, de törekedjünk arra, hogy ez a kevés is biztosan és rendszeresen szolgálja műveltségünk felépítését.

Biztosan és rendszeresen! Ez a két szó a titka mindennek: de ezt a két szót is könnyebb kimondani, mint végrehajtani azt, amit jelentenek.

A biztonságot egy dolog adhatná meg annak, aki kevés könyvet vásárolhat, de a legjobbat szeretné vásárolni. Ez az egy: a napilapok és folyóiratok kritikai rovata. Istenem, ha ez csakugyan olyan volna, amilyennek lennie kellene! Napilapot mindenki olvas, egy-két

általános- vagy szakfolyóiratot is a legtöbb ember. A szakfolyóirat csak az illető szakma irodalmával szokott foglalkozni: általános irodalmi kritikára nincs helye. A szépirodalmi hetilapok, folyóiratok kevés kivétellel nagy kiadócégek tulajdona, s ezek saját kiadványaik reklámzását tartják legfontosabbnak. A napilapokban nemrégén még alig volt könyvkritika. Többet foglalkoztak az utolsó operettel, mint a legkomolyabb könyvvel. Utóbbi időben, mlóta a napilapok kiadóhivatalai könyv-osztályt is nyitottak, jobbák a viszonyok: többet írnak a könyvekről. De megint csak nehéz helyzetben vannak azok, akik biztos ítéletet szeretnének hallani, hogy ennek alapján válasszák ki a legjobb könyveket. Hiszen most már a lapoknak is érdekük, hogy minél több könyvet dicsérjenek...

Nincs más megoldás: a szakfolyóiratnak kell a közönsége figyelmét felhívni arra a néhány könyvre, melyet valóban az irodalmi élet legkiválóbb jelenségei közé számít. Ez az, amit a „Magyar Grafika“ időről-időre, komoly és lelkiismeretes válogatás alapján meg fog cselekedni.

A rendszeresség... ezzel a nehéz kérdéssel kissé alaposabban kell foglalkoznunk. A rendszeresség két dolgot jelent. Egyik az, hogy se összevissza ne olvasunk mindenfelét, ami összezavarhatja gondolkozásunkat és ítéletünket, se pedig túlságosan egy irányba ne haladjunk. Az utolsó esztendő könyv-konjunkciója inkább az utóbbi hibába vitte a kiadókat. A könyvkereskedések kirakatai jóformán egyébbel sem voltak tele, mint az utolsó harminc-negyven év regényirodalmával, amit a világ minden nyelvéről buzgón fordítottak le. A modern regény mellett háttérbe szorult minden más irodalmi műfaj, háttérbe szorult a régi irodalom minden remeke, s aránylag kevésbé volt képviselve a tudományok népszerűsítése is. Ebből az egyoldalúságból kell kilábalni az olvasónak... de anélkül, hogy egyszerre százfelé is kapkodna. Ezért van tehát szüksége olyanfajta tájékoztatásra is, mely a világirodalom nagy korszakainak nevezetes íróit, egy-egy irány legkiválóbb képviselőjét ismerteti meg vele, s egyben figyelmébe ajánlja a tudományt népszerűsítő művek közül is azokat, melyekre föltétlenül szüksége van, ha általános műveltséget akar

szerezni. Mert az még nem műveltség, ha valaki száz-kétszáz regényt olvasott... és semmi egyebet. Nem műveltség az utolsó évtizedek néhány divatos íróját úgy-ahogy ismerni. Kell, hogy az értelmes olvasó országának tekintse az irodalmat, melynek legalább vázlatos térképét ismernie kell, nagy városait be kell barangolnia.

Ezzel szorosan összefügg a rendszeresség szó másik jelentése. A könyv munkásai, akik sokszor művésztévé fejlesztik a maguk munkáját, könnyen megérthetik, hogy a könyvírás művészetének is vannak olyan kérdései, amik őket érdekelhetik. Csak félig élvezi egy könyv szép kiállítását az az olvasó, aki laikus a könyv elkészítésének technikai részében. De épen így: a legnagyobb élvezettől van megfosztva az, aki csak arra kíváncsi, mikor olvas, hogy vajjon Jancsi megkapja-e Juliskát?

Minden kornak megvolt a maga művészi stílusa és megvoltak az irodalmi kérdései. Minden kor írói más-más módon iparkodtak érzéseiket kifejezni vagy történeteket beszélni. A regénynek, a szinpadí műnek, az egyszerű költeménynek megírása ezer és ezer belső lelki kérdéssel, de ugyanannyi technikai kérdéssel is függ össze. Aki a lapok, folyóiratok bírálatát olvassa, csüggedten érezheti, hogy sohasem fog megbirkózni azokkal a kifejezésekkel, amiket a kritikusok oly könnyedén dobnak oda, mintha minden olvasójuk már a bölcsőben is értette volna. Megmagyarázni sohasem szokták...

Pedig hát ezeket sem boszorkányság sem megmagyarázni, sem megérteni. Csak nem kell restellni azt a kis fáradságot, sem egyik, sem másik félnek. És mindjárt meg fog növekedni azoknak a tábora, akik a könyvben nemcsak Jancsi és Juliska vidám vagy szomorú történetére kíváncsiak, hanem tudatosan megbírálják, hogyan értette az író a maga művészetét; látják, milyen művészi célt tűzött ki maga elé, milyen eszközökkel és hogyan érte el. Ez az, ami megszámszorozza az olvasás közben érzett élvezetet: és az, ami igazán lélek-művelő hatásává teszi az olvasást.

Erősen hiszem, hogy a „Magyar Grafika“ ezen a téren is úttörő munkát fog végezni és eltérhetetlen szálakkal fűzi egymáshoz a könyvet, a könyv munkásait és a könyv olvasóit.

Benedek Marcell.

A NAGY KÉRDÉS

SZÉLTÉBEN-HOSSZÁBAN jártunkban-keltünkben, ahol nyomdász emberrel hoz össze a sorsunk vagy a közös baj érzése, csak az az egyetlen nagy kérdés tolu az ajkakra: mi lesz a magyarországi grafikai iparral? Sóhaj, levert kézmozdult, nembánomságot jelentő vállvonás rendszerint a felelet és csak igen-igen kevesen akadnak, akik férfias bátorsággal merik azt mondani: nehéz a sorsunk, de vállvetett munkával, erős akarattal, az ipar és a közös érdek szigorúan szem előtt tartásával nemcsak megmenthetjük, de újból virággzóvá is tehetjük iparunkat.

És mint már oly sokszor, ezúttal is a keveseknek van igazuk. Nem siránkozásra való ez az idő, nem arra, hogy a sirások mellett

vajjon a zavaros vízben mit hoz felénk az áradat, amit azután egy merész csákyarántással magunkhoz ragadhatunk, nem törődve többé azzal, hogy a rohanó ár mit rombol le további útjában. Be kell dugnunk fülünket a kishitűek jajszava elől, mint ahogy nem szabad tért engednünk azoknak, akik a közös érdek köpenyegébe burkolózva, önző cél érdekében akarják megmozdítani a közületet. Az önzés csak akkor menthető, ha abból a közületnek igen-igen nagy haszna van. De még kevésbé lehet szavuk azoknak, akik a múlt hibáért, bajáért, a jelen sivárságáért az egyes embert akarják vagy kívánják felelőssé tenni.

Minden, ami a háború kitörése óta történt, nem arra való, hogy bűnbakot keressünk; szálljon ki-ki magába és vizsgálja meg saját lelkiismeretét, vajjon magatartásával nem járult-e hozzá ahhoz, hogy a grafikai ipar ma ilyen szomorú képet mutat. Mindabból, ami 1914

augusztusától a mai napig történt, csakis a tanulságokat szabad és lehet levonni, csakis arra szabad tekintetünket irányítani, hogy mit kell tennünk, nehogy hasonló esetben iparunk ismét a züllés útjára kerüljön.

Iparunk bármely ágát tekintjük, azt kell meglátnunk, hogy túlságosan uralomra jutott benné a kereskedőszellem. Az utolsó, még a háborút megelőző években az ideális gondolkodás mintha elveszett volna. Hiányzott az ipar szeretete, az iparért való áldozatkészség, az ipar minél magasabb színvonalra való emeléseért az a lelkesedés, amely pedig feltétlenül szükséges, ha azt akarjuk, hogy tisztelettel, megbecsüléssel, elismeréssel viseltessenek iparunk iránt. Csak a „haszon“ volt a vezéreszeme és ezért a munkálatok szervezete már a háború elején felmondta a szolgálatot; nem is tudott felvergődni még a mai napig sem. Tehetetlenül vergődött és vergődik, nem tudván, melyik úton induljon meg.

Hiányzott ebből a szervezetenél az az iczipiczi, láthatatlan, de mindennél erősebb, letörhetetlen kapocs, az erkölcsi kapocs, amely mindennek „talpköve“. A háborús esztendőik igazolták a legfényesebben, hogy a munkálatok igen tekintélyes része a saját szervezetüket nem egy védelemre berendezett várnak tekintették, amelynek falait, védelmi eszközeit karban tartani, ápolni kötelesség, amelynek csapatai fegyelmezett, elszánt, bajtársakért, a vár megtartásáért áldozatra is kész férfiakból állanak, hanem búvóhelynek, ahol a fegyvereket őrizni is lehet ugyan, de el is árulni, a bajtársi együttérzés lángja pedig csak addig lobog, amíg zsákmányra van kilátás, de rögtön kialszik, mihelyst az „egyéni“ vállalkozás is sikerrel biztat.

Az erkölcsi kapocs teljes hiánya hozta magával, hogy a munkálatok semmi olyan alkotást nem mutathatnak föl, amely azt hirdetné, hogy az ő akaratukból vagy az ő hozzájárulásukkal, az ő segítségükkel értek el valamely ideális célt. Ez hozta magával, hogy a magyarországi grafikai ipar a múlt évtized nagyszerű fellendülésével, tiszteletreméltó eredményeivel szemben oly óriási hanyatlást mutat.

Ha az a tiszta erkölcsi kapcsolat, amely minden szépnek, jónak a szülőanyja, meg lett volna, ha a munkaadók nem láttak volna egymásban mást, mint versenytársat, úgy ráeszméltek volna, hogy érdekeiket nem csupán a bérszabályzat, a nyomtatványtárfia megteremtésével, a hivatalos fórumoknak adott szakvéleményekkel kell megvédelmezni, hanem olyan intézmények létesítésével, amelyek ha nem is mutatnak föl koronáknak kifejezhető hasznát, de mert általános ipari érdeket szolgálnak, hasznára válnak a közönségnek éppen úgy, mint az egyesnek s a legtökéletesebb eszközök az ipar fejlesztésére és színvonalon tartására, ami viszont a leghatásosabb fegyver a külföldi verseny ellenében.

A munkálatoknak már régen meg kellett volna látniuk, hogy minél kevesebbet törődnek a munkásság szellemi életével, minél inkább arra a szigorúan alkalmazott álláspontra helyezkednek, hogy „semmi közöm hozzá, hogy a munkásom a munkatermen kívül mit csinál“, a munkást mind távolabb és távolabb taszítja nemcsak a munkálatok személyétől, hanem az üzlettől is, hovatovább elhomályosodik lelkében a régebben oly szép elv vallása: „az üzlet érdeke az én érdekem is“, rideg üzletkötéssé válik a kettőjük között fennálló viszony és a munkás szellemi tápláléka kielégítésére

azokhoz fordul, akikben megvan a képesség arra, hogy lelkükben is tudjanak hatni rájuk.

Nem kevésbé váddal lehetne illetni a munkálatokat, amiért a szakmai oktatás kérdésével alig foglalkoztak s türelmesen — de talán inkább közömbösen — nézték, hogy részben egy kis lelkes csoport küzd a nincstelenség miatt a lehetetlenséggel, részben avatatlanok a saját céljaik érdekében a „művészi szép“ jelszavával nyomorítsák meg a gyakorlati ipart.

Hát arról essék-e szó, hogy ugyan mit tettek a munkálatok a grafikai ipar népszerűsítése érdekében? Helyesebben: mit tettek, hogy igazolják, bizonyítsák a grafikai iparnak a mindennapi életben való szükségességét, nélkülözhetetlenségét, hogy lerombolják azt a tévhitet, mintha a grafikai ipar lényüzési ipar lenne, amit könnyen lehet nélkülözni.

Volt-e, van-e a munkálatoknak olyan szerve, amelyhez bármely ipari kérdésben teljes bizalommal fordulhatnak? Ugyan a háború alatt felszínre került mindenféle „pótlék“ hasznavehetősége, czélszerűsége felől ki adott vagy ad elfogadható, megnyugtató felvilágosítást? Ki adott és ki ad ma tanácsot arra, hogy „ettől óvakodj, amazt szerezd meg“?

Milliókat adtunk a külföldnek betűért, rézanyagért, sőt faanyagért is. Ugyan hányszor jutott eszükbe a munkálatoknak, hogy ebben is a lehetőségig függetlenítsük magunkat a külföldtől? Hát szabad azt tétlenül nézni, hogy egyetlen betűöntődének csak a saját izlése szerint rendezkedjék be s fittyet hányva minden modern törekvésnek, a defektek öntésén kívül — mert ez a leghasznosabb — ne ambicionálja a magasabb törekvések kielégítését?

A ma már nélkülözhetetlenné vált szedőgépek dolgában ugyan hogy állunk? Nem kell talán amlatt restelkednünk, hogy ebben a kérdésben is Bécsre vagy Bécs közvetítésére vagyunk utalva? Még annyi megbecsülést sem tudtunk magunknak kivívni, hogy legalább egy tisztességesen felszerelt lerakattal rendelkezhetne Budapest; minden apró-cseprő szerelékért Bécs és Budapest forgalmára vagyunk utalva.

És azután a legégetőbb, a legfájóbb kérdés: a papírkérdés. Nem lehetne-e rövidlátással vagy épenséggel hanyagsággal vádolni munkálatainkat, amiért ezt a kérdést semmibe sem vették? Hisz már a békében se sok hasznát vették a meglévő magyar papírgyáraknak, mert hiszen az állam szükségletét sem tudták teljes mértékben kielégíteni. Nem a grafikai iparágak munkálatóinak lett volna kötelességük ebben a kérdésben is az élesítő szerepét vállalni és a vállalkozási kedvet ebbe az irányba terelni? Budapest környékén igenis fel lehetett volna állítani 2—3 modern papírgyárat.

No és talán egyetlen nyomtatógépgyárunk modernizálása céljából nem fért volna el egy kis biztatás?

Sok, nagyon sok tennivalójuk lett volna a grafikai iparágak munkálatóinak, ha az a bizonyos erkölcsi kapcsolat meg lett volna, ha erejüket nem pazarolták volna el sokszor kicsinyes személyi ügyek hánytorgatásában, ha az „üzleti érdek“ mellett olykor-olykor az általános ipari érdeket is figyelmükre méltatták volna.

A háború, a rákövetkező forradalom, a föléje került kommunizmus lerongyolt bennünket, lezüllesztette iparunkat, úgy, hogy majdnem elejéről kell kezdenünk mindent. Ugyan lesz-e munkálatainkban annyi akarat-

erő, hogy legyőzzék magukban a veszteség fölött való lelki levertséget, újra hinni tudjanak a jobb jövőben?

Ha megvan ez az akarat, úgy azt a laza kapcsolatot, amely őket eddig úgy-ahogy összetartotta, szorosabbra kell fűzni, meg kell tölteni erkölcsi tartalommal, gondolatkörükbe bele kell vinni jó adag idealizmust is, hogy ugyanabban a perczen, amikor megindítják a rekonstrukció munkáját, lerakják alapjait azoknak az intézményeknek is, amelyek leghathatósabb segítőtársai lesznek nemcsak a grafikai ipar feltámasztásában, de annak újraépítésében, sőt a réginél is magasabb színvonalra emelésében.

Csak csüggedni nem szabad. Szerencse az, hogy még vannak jónehányan a magyar könyvnyomtatók között, akik hitet tesznek a magyar grafikai ipar felvirágoztatása mellett, mert erős a reményük, hogy a grafikai ipar újra elfoglalja az őt megillető helyét és tudja,

hogy amikor az ébresztő harsonát megfújják, melléjük fognak állani mindazok, akiknek lelkét, szívét csordultig megtölti az iparuk szeretete, az ipar fejlesztéséért való nemes lelkesedés.

Én velük tudok hinni, remélni, lelkesedni, mert ismerem a fajtámat. A mesterségéhez való ragaszkodás, meleg szeretet ott szunnyad még a legszélsőbb úton járók lelkében is, csak meg kell találni a pillanatot, amelyben egyetlen szó elég, hogy ez a szunnyadó parázs lángra kapjon.

A pillanat elérkezett. A nagy kérdés megoldás előtt áll, mert gordiusi csomó csak a régi idők mesélben van meg. Önmagától oldódik meg minden, ha a jók összefognak és egy célért tartva szem előtt, áldozatoktól sem riadva vissza, erős, megtörhetetlen akarattal, fegyelmetten, zárt, megbonthatatlan sorokban igyekeznek elérni a boldogulás útját. —ts—cz.

RENDELŐINKRŐL

ORZALMASAN leromlott iparunk felépítéséhez — ha ugyan nem lőnnek még viharok, melyek azt a keveset elsöprik, ami megmaradt — már az új alapok lefektetésénél szeretnék egy-két követ beilleszteni: ha sikerül már most ezeket beleépíteni, akkor talán tartósabb és szilárdabb lesz az új építmény.

A nyomdaipar munkával való ellátása az ország többi iparának, a kereskedelemnek és a pénzügyintézetek üzletmenetétől függ. Iparunk azonban nem tartott lépést ezen tényezők fejlődésével, hanem túlnőtt számban és arányban, aminek az lett a következménye, hogy — az év 1—2 hónapjától eltekintve — a nyomdaüzemek teljes foglalkoztatásáról alig lehetett szó. A foglalkoztatás utáni törekvés szülte az egészségtelen versenyt, melyből nemcsak a passzívan dolgozó közép- és kisüzemek vették ki részüket, hanem — sajnos — megállapított igazság — nagy részvénytársaságok sem átalották, egyéb jól jövedelmező üzleteik terhére, üzemüknek mindenáron foglalkozást szerezni.

Az üzemek munkával való hiányos elfoglaltsága azonban nemcsak a nyomdaipar rákfenéjét, a szennyversenyt szülte, hanem a munkák utáni tülekedést oly helytelen mederbe terelte, hogy az utánjárásnak az ipart és művelőjének megszegyenítő kinövését láthatjuk.

A nyomtatványrendelő irodája előtt előszobázó 5—6 kartárs általánosan ismert kép — (hja! itt már egy 200—300 koronás rendelésről lehet szó! — 1914-es értékben) — és ezeknek a kollegáknak még nem is lehetett panasza okuk, mert ők a főnökkel vagy annak helyettesével tárgyalhattak, aki, ha nyomja is az árat, ha ígéretelvel egy jobb jövő reményével, el is veszi a hasznot, de rendes körülmények között, egy modorral bíró üzletfél.

Azonban a legtöbb czégnél, ahol egy külön nyomtatványkezelő — itt-ott a praktikáns ur — játsza ki egymás ellen a munkaéhes kartársakat, ott egyszerűen megszegyenítő az eljárás, amelyet a kollegákkal szemben alkalmaz, csak hogy állásában magát minél hasznosabbnak, hasznosabbnak látszasson.

Ha nem lettem volna szem- és fültanúja — ott ültem a czégszervező íróasztalánál —: mikor megjelent a kartárs, aki hajlongások között bemutatkozott a kisaszszonnyal éppen diskuráló nyomtatványkezelő fiatalúrnak, ki tudomásul véve, „rögtön“-nel felelt. És én figyeltem. (Akkoriban épp ilyenről akartam írni, kapóra jött és jobban emlékezetemben maradt.) Vagy 7—8 perczig folytatta a fiatal úr a diskurzust — a jégről lehetett szó a taglejtések után ítélve — végre odafordult a még mindig ott álló kartárshoz. Az eredményt később tudtam meg. 1000 drb memorandumról és 1000 drb 44-es borítékról volt szó, amelyért — 1914-ben — 15 koronát kért, tehát nem kapta meg.

(Ez az eset igen sok helyen történik meg naponként, csak az iroda változik, a fiatal úr helyett praktikáns vagy anyagkezelő van, a diskurzus, melyért a kartárs várni kénytelen, esetleg színház, vásárcsarnok.)

Miután a szóbanforgó iroda a Váci-úton volt, kartársunk villamoson tette oda az utat a város másik végéről — IX. kerületből —, nem akartam zavarba hozni, mert különben megkérdeztem volna: eszébe jutott-e valaha neki egy 13—15 koronányi anyagért egy szállítót odarendelni — ajánlattételre. Alig hiszem!

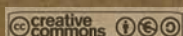
Avval válaszolna persze, hogy ő a „Czéget“ akarja megnyerni, daczára, hogy tapasztalatból tudja, hogy ezek a „Czégek“ minden egyes nyomtatványt csak a legolcsóbb ajánlat alapján adnak ki. Tudhatná a kartárs, hogyha már áldozatok árán sikerült egy-két megbízást, ígérekkel fűszerezve, megkapni, a legközelebbi rendelést, ha nem akar ismét ráfizetéssel vállalni, egy másik — szintén naiv kartárs kapja.

Ha nem lett volna alkalmam néhány nagyobb rendelésnél az ajtó kívülről becsapni, a modor miatt, melyet ezen nagy czégek kuljai használnak, akkor túlzásnak tartanám az eseteket, melyeket az önérzetesebb kartársak körében hallani lehet. Elismerem, hogy nemcsak a kartársak az okai ennek, hogy a rendeléssel való közlekedést főleg a nyomtatványvigéczek rontják. Ezek a hivatlanul is bekopogtató alakok igazán nem nagyon nézik, hogy fogadják őket, milyen hangon beszélnek velük. A legszerényebb üzemi kollega is, ha hozzá

NYOMTATTA :

CHROMOLITHOGRAFIA
Seidner
PLAKÁT ÉS
CIMKEGYÁR
BUDAPEST, VII.
SZÖVETSÉG-UTCA 6.

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet/>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

TERVEZTE :

TAKSONYI MAGDA

sége van és úgy is kezeli, az ügynök urakat persze nem látogatják. És az lehet a legnagyobb cég ügynöke, az is mindent elvisel, csak az „üzlet“ sikerüljön.

Rendelőinket két irányban kell felvilágosítani (olvassd: nevelni!):

Meg kell értenie, hogy a nyomtatvány készítője ugyanannyi becsülést igényel, mint amennyit a rendelő, mikor az saját munkáját vagy cikkét kínálja.

Fel kell ismernie, hogy a nyomdaiparban is van „Váczi-utcai“ és van „Rákóczi-úti“ árú.

Nagyon sok rendelővel találkozik az ember, kiről messziről lemosolyog a világváros legdrágább divatszállítóinak az ízlése, irodáik berendezése igen választékos — nyomtatványaik azonban még csak nem is közepesek, és a jobb szakember részére — kinek nem nehéz felismerni a nyomdatermék eredetét — kétségbeejtő, hogy mily nyomdával kell konkurrálnia!

És argumentálhat annak a túlzott ízlésséggel öltözött rendelőnek az ember tiszta, csinos munkáról, még azt a gorombaságot is elviseli, amikor a Pórfi-kalapjával, Lőrincz-czipőjével és Bachrach-fehérműjével összehasonlítja a messziről rossz illatot terjesztő, ízléstelen nyomtatványát. A nóta vége: „kérem, megfelel az!“

Pedig már mennyi áldozatot hoztak a jobb üzemek, hogy izlésebb nyomtatványra szoktassák a rendelőt, sajnos, igen kevés eredménnyel. A költséggel előállított tetszetős nyomtatványt a rendelő elfogadta, tetszett is neki, de legközelebb meglát az olcsóbbé az elsőbség.

Végül még egy visszaélésről, melyet rendelőink a nyomdaiparral szemben könnyelműen elkövetnek: a kalkulálás. Kivel ne esett volna még meg, hogy egy munkát kikalkulált, a hozzávaló anyagot felkutatta — esetleg mintaszédést, fűzést csináltatta — és mikor, bár idejekorán benyújtotta az ajánlatot, a munka már tárgyaltan volt, vagy ki volt adva. Hogy a benyújtott ajánlat egy-két napi munka és utánjárás eredménye volt, ki kérdezi azt? Hiszen minden szakmában megvan az, hogy ajánlatokon kell dolgozni és benyújtani, melyekre megbízást nem kap, de olyan hiábavaló módon, mint azt a nyomdai irodák produkálják, az hihetetlen. Lapozzák fel a kartársak kalkulációs könyveiket: kapnak-e minden 25 ajánlat után egy megbízást. Különösen, ha áralk megállapításánál a józan számítás vezetői őket! Allig! Saját munkájuk értékét semmire sem becsülik! Ez egy igen ismert tünet. A kis princípális, ha maga szed, nyom — nem számítja fel, mert hiszen nem kell érte munkabért fizetni, a nagyüzem tulajdonosa pedig, ha napokig lótt-út és kalkulál — ezért sem fizet munkabért, tehát miért ne kalkuláljon minden idegennek... A nagy részvénytársaságnál pedig egy hivatalnok végzi, annak úgy sincs más dolga. A rendelő pedig a halomszámba beérkező mintákból a lepraktikusabbat kiválasztja, de mert azt jó nyomda drágább áron ajánlotta, odaadja azok közül a legolcsóbb ajánlattevőnek és az — miután az ideát ingyen kapta — az egész munkát ilyen mértékkel számítja.

Székely Artur.

EGY ÉS MÁS A REPRODUKÁLANDÓ RAJZOKRÓL

A nyomdász és kemigrafus egyaránt tapasztalhatták, hogy mily sok kellemetlenségnek okozójává vált az a körülmény, miszerint valamely munkához szükséges klisék rajzát a rendelő hozzá nem értő rajzolóval készítetteti el, mert ez olcsóbb. Amit azonban a rendelő ily úton megtakarít, azt rendszerint ráfizeti a klisé vagy a nyomtatvány árára s ennek dacára legtöbbször esetben a nyomtatvány, avagy a klisé céljának nem is felel meg. Ezért ajánlatos volna, ha a nyomdák és klisékészítők rendelőiket az alábbiakról felvilágosítanák. Kemigrafiai úton kétféle klisé készül: az autotípiá és fototípiá. Az előbbi sűrűbb-ritkább hálózat által felbontott képű világosabb vagy sötétebb nyomófelülettel bír, az utóbbit viszont egyenlően telt képű, tehát feltértekben egyenlő nyomófelület jellemzi. Autotípiá bármilyen eredetűről készíthető, mert a hálózat (raszter) az eredeti árny- és fényoldalait megfelelő tónusban adja vissza. Ha autotípiát fénykép után kell készíttetni, úgy az eredeti fénykép lehetőleg síma fényes papírra legyen másolva, mert szemcsés, durva felületű papír esetén ennek szemcséi és pórusal zavarólag hatnak a felvételkor s ennél fogva az ilyen eredetűről készült autotípiá is nyugtalan vibráló hatásúvá válik. — A fototípiá olyan eredetűről készíthető a legjobban, amelyik fehér vagy egész világos színű papíron fekete vagy ennek megfelelő sötét színű tussal, festékkel vagy írónnal rajzoltatott. Például egy finom vonalas tollrajzon a tónusokat nem szabad áttekintő világos színekkel befesteni, mert ez esetben a világos kék színű tónus egyáltalán kimarad a kliséből, az egyébszínű (világos zöld, rózsaszín vagy

narancs) tónus pedig feketén jön ki, miáltal a fekete vonalrajz is csak nagy nehézségek árán fényképezhető le a kemigrafus által. Az utóbbi években gyakori a panasz, hogy finom vonalas rajzok után készült kliséknél egy finom részletek teljesen elmaradtak, illetve kihagytak. Ennek magyarázata a tusban keresendő. A háború alatt készült tusok silányak s vékony vonalas rajzokhoz alig alkalmasak, mert ily rajzoknál a vékony vonalak nem elég élesek s ezért a kliséen legjobb esetben is csak szaggatott vonalakként jelentkeznek. Ha fontos, hogy ily részletek a kliséen kijöjjenek, úgy ennek rendszerint az a következménye, hogy a rajz vastagabb vonalú durvábbak lesznek s a sötétebben árnyalt részeken pedig összefolynak. Fontos tehát az, hogy a fototípiá részére készülő rajz élesen és jó fekete tussal rajzoltassék, lehetőleg síma papíron; szemcsés papír itt is mellőzendő. Czeruzarajz után készíthető fototípiák viszont úgy sikerülnek a legbiztosabban, ha ez eredeti szemcsés papírra rajzoltatott; ily rajznál vischert ne használjunk, mert az így kapott tónusok gyengék s nehezen reprodukálhatók. Természetes, hogy a reprodukálható czeruzarajz után készült klisé is csak úgy sikerül, ha rajzolója a reprodukáló technikával valamelyest ismerős; vannak esetek, amikor ilyenmű rajzokról semmiképp sem lehetséges jó kliséket készíteni, aminek legtöbbször az e célra nem alkalmas czeruza használata az okozója. A tapasztalatok szerint ily célra még a legalkalmasabb a világhírű L. & C. Hardtmuth-féle írógépgyár által forgalomba hozott finom „Negro“ elnevezésű czeruza-gyártmány.

Tausz Sándor.

VALAMELY szaklap reklámértékét sohasem szabad a példányszám nagysága szerint elbírálni. Téves az a felfogás, hogy egy nagy példányszámban megjelenő szaklaptól reklámsiker feltétlenül várható. Nem az a lényeg, hogy valamely szaklap milyen példányszámban jelenik meg, hanem inkább az, hogy azt milyen érdeklődéssel olvassák? Ha a lap tartalma érdekes, olvasásra érdemes, kisebb példányszám esetén is biztosítva van a reklám sikere.

SZEDÉSTECHNIKA

ÜZLETI LEVÉLBORÍTÉKOK

olcsóbb fajtájánál általános panasz a papíros transzparens, áttetsző volta, ami kétoldalú üzleti leveleknél nagyon kellemetlen körülmény. Ennek elkerülése céljából hozták forgalomba a duplex, tehát kétszínű papírosból készült, majd a selyempapírral bélelt borítékokat. Mindezek mellőzésére alkalmas a budapesti Kertész József nyomdaczég ötletes levélbortéka, amelynek belső oldalán — természetesen a boríték elkészítése előtt — sötét alapon és sötét színben negatív formában a cég

neve és szignuma alkalmaztatott, elsősorban az áttetszőség eltüntetését célozva, emellett azonban eléretett az, hogy a címzésre szánt oldalon a negatív formában alkalmazott cég és a cégjelzés teljesen sikerült víznyomás benyomását kelti. Egy munkamenetben tehát kettős cél éretett el: a papíros áttetszősége elhárított s a boríték egy tetszetős díszítéssel láttatott el. Nagyobb példányszám készítésénél követésre érdemes példa. G.

A MAI EGYSOROS IMPRESSZUMBAN

a régi kor pompás nyomdászjelvényeinek szerény maradványát tisztelhetjük. A múltban ugyan a nyomdászjelvények alkalmazása tekintetében a nyomdásznak némileg könnyebb volt a dolga, mint napjainkban, amennyiben a nyomdász többnyire kiadóként is szerepelt, míg mostan a kiadás intézése más vállalkozókra hárul. Ez azonban nem szolgálhat mentésül annak, hogy a nyomdászjelvények mindinkább háttérbe szorulnak. Vannak ugyan cégek, amelyek rajzolt impresszumok alkalmazásával díszítik nyomtatványait, ezek

a gyakran izléses, modern nyomdászjelvények azonban többnyire nagyon vékony rajzúak, úgy hogy gyors romlásnak vannak kitéve. Ha figyelembe vesszük ugyanis, hogy az impresszumok többnyire exponált helyre kerülnek, ahol erősebb nyomásnak vannak kitéve, meg tudjuk érteni azt a követelményt, hogy ilyen impresszumoktól erősebb, ellentállóbb képet kívánunk. Ezzel talán szembeállítható volna, hogy ezt esztétikai vagy művészi szempontok hátráltatják. Ami ugyan egyes esetekben helytálló, általános szabályként azonban nem állítható. A rendelők túlnyomó többségével meg tudjuk érteni, hogy a nagyobb modern impresszumok alkalmazása díszíti a nyomtatványt egyrészt, másrészt pedig érdekeinket szolgálja és éppen ezért nem hisszük, hogy kellő értelemmel bíró rendelő felvilágosítása után ne adnák meg jóakarattal hozzájárulásukat a nagyobb impresszum alkalmazásához. Indokolatlanul szerények és aggodalmaskodók vagyunk még ott is, ahol erre nincs szükség, amiért is ajánlatos, hogy ne szerénykedjünk túlságosan az impresszummal.

MŰVÉSZET

A BÉLYEG NYELVE

Most hogy a bélyeggyűjtés láza három világrésznek legáltalánosabb járványává szélesedik, nem érdektelen arról is pár szót ejteni, hogy a postakincstárakon s a gyűjtők meg kereskedők zsebeln kívül van-e még más haszon is ebből a szenvedelemből, mely kisdíjakos hevületre csábít öreg nagykereskedőket is. Nos, aki összehasonlítja a mai bélyegeket legnagyobb részét a régebbiekkal, itt is észreveheti, hogy a technika szédítő fejlődése közben mennyiszor elfelejtkeznek újabban — az izlésről. A szebb régi bélyegek gyakran a színes rézmetszetek finom tónushatásaival vetélkednek, újabb magyar bélyegeink fakó színeikkel, kifejező erő nélküli allegóriáikkal jelentéktelenek. Pedig kétségtelen, hogy a gyűjtők értékelésében az esztétikai szempont nem utolsó sorban szintén számbajön. S hogyha hozzávesszük, hogy a bélyeg, csakúgy mint a pénz, a tömegek izlésnevelésének legjobb eszköze, nem lehet eléggé hangsúlyozni az állam ezirányú kötelességeit. Nem mondhatjuk, hogy a magyar postakincstár ne lett volna tudatában ezirányú kötelezettségének. Több művészi pályázat kiírásával mutatta meg, hogy a célravezető utat ismeri. Ha mégis bélyegeink nagyrésze silány és grafikai iparunk nagy fejlettségével egyáltalában nincs arányban, akkor ez olyan okokra vezethető vissza, amelyek az állami bürokrácia ódon berendezkedésével függenek össze s amelyekben változtatni nemcsak izlés dolga, hanem anyagi érdeke is az államkormányzatnak.

A CSOMAGOLÁS ESZTÉTIKÁJA

Az üzleti grafikának gazdaságilag kétségkívül legfontosabb termőtalaja a csomagolásnak, vignettáknak, dobozoknak, etiketteknek, feliratoknak az az együttese, amely egy-egy cég árúit nemcsak tetszetős mezben, de messze felismerhető egyéniséggel bocsátja világgá. Kezdetleges ipari életünk már eddig is meglehetősen figyelmet fordított termékeinek izléses megjelentetésére, jól tudva, hogy az ilyesmire fordított fáradságok és költ-

ségek ezerszeresen térülnek meg. Mindamellett újraéledő és főleg exportra utalandó kereskedelmünk az eddiginél is fokozottabb köteleességgé teszi a megoldás kérdésével való foglalkozást. Gondoljunk csak arra, mit köszönhet egy-egy régi likőr, a híres kölni víz Johann Mária Farinája, a Leibniz-cakes; vagy a Meinel-kávét az ő etikettjének, hogy összeforr itt az árúczkák a cégérrrel, a név a csomagolással, a bizalom a márkával. S gondoljunk arra, hogy például ásványvízforrásaink, borpinczészetelnk, nagy gyógyszerházaink még mindig javarészt egy-egy széplelkű kalligrafus-rézvésnök ízlésével röpitik világgá termékeiket. Vagy pedig pár koronával honorált növendékmunkákkal indulnak hódító útjukra. S ezalatt német czégek százával adják legjobb grafikus művészeiknek, Elmckenek, Klingernekné, Behrensnek stb. az ilyenmű megbízásokat. Minálunk, ahol annyi grafikai tevéző tehetség tűnik fel és merül el évenként a nagy hullámozásban, talán időszerű volna a kereskedelem figyelmét erre a területre is felhívni s annyit legalább is megtenni, hogy ne zártkörű iskolai pályázatokban, hanem nyilvános kiállításokon mutassák be szakiskoláink azt, amit növendékeink ezen a téren teremteni tudnak

PÁLYÁZATOK

EZER KORONÁS PÁLYÁZATUNK

Lapunk szerkesztősége a magyar könyvnyomtatók fokozottabb szakmabeli tevékenységre való serkentése, valamint a magyar nyomtatóipar nivójának megállapíthatása céljából az 1920. évben két — félévenként lejáró — pályázatot hirdet szedésre és nyomtatásra. — A pályázat részletes feltételei a következők: 1. A pályázaton csak a „Magyar Grafika“ előfizetői, illetve rendszeres vásárlói vehetnek részt. — 2. A pályázatra beküldhető bármilyen nyomtatvány, amely a gyakorlati életben előfordul s megrendelésre készült 1919 december 31-ikét követő időben. — 3. Pályázni lehet az első félévi pályázaton tisztán betűöntődei anyagból szedett vagy csak kis mértékben rajzzal kombinált munkákkal, a második félévi pályázaton pedig nem csak ilyen, hanem teljes egészében rajzolt munkákkal is. — 4. A pályázatokra szánt munka két, de lehetőleg három példányban küldendő be s ezeknek egyikén a hátlapon a nyomda igazolása mellett feltüntetendő, hogy az illető munkát ki szedte és ki nyomtatta. — 5. A pályázatra szánt munkák a külföldnek szánt nyomtatványcsere-akció céljára fognak felhasználtni s ezért nyomtatékosan figyelmeztetjük a pályázókat, hogy a nyomtatványoknak alátétpapírokra való felragasztását föltétlenül mellőzzék. — 6. A pályázatokra szánt munkák beküldési határideje: az első félévi pályázatnál 1920. évi május hó 1-je, a második félévi pályázatnál pedig 1920. évi november hó 1-je. — 7. Pályadíjak: félévi pályázaton résztvett legjobbnak minősített munkák szedői, illetve nyomtatói között 1000 (egyezer) korona kerül szétosztásra és pedig úgy az első, mint a második félévi pályázatnál az I. díj 100—100 korona; a II. és III. díj 75—75 korona; IV., V. és VI. díj 50—50 korona; a VII., VIII., IX. és X. díj 25—25 korona. E díjak közül három a nyomtatás jutalmazására szolgál. — 8. A pályadíjak odaitélésénél nem az

egy-egy munkát, hanem az egy-egy szedőtől vagy nyomtatótól származó összes munkák stílusa, szedéstechnikai kivitele, színezése és nyomtatása tekintetében csoportosan fognak elbírálni. — 9. A pályázatra beküldött munkákat az erre felkérendő bíráló-bizottság fogja olyan időben elbírálni, hogy az eredmény lapunk junius havi, illetve december havi számaiban már közölhető legyen s a beküldött anyag ezt követőleg nyilvánosan kiállítható legyen. — 10. A pályázatra szánt munkák lapunk szerkesztőségének címére: Budapest, IX, Ráday-utca 26. küldendők be.

NYOMTATÁSTECHNIKA

A RAJZOLÓ VÁZLATÁNAK SZINEIT

a könyvnyomtatásban legtöbbször lehetetlen ugyanazzal az élénk hatással visszaadni. Mi ennek az oka? Ezen technikai nehézségnek oka a legtöbb esetben a könyvnyomtatás céljaira megkevert nyomtatófesték összeállításában keresendő. Ezek többnyire hígak, sok bennük a kence és kevés a festékanyag. A nyomdásznak ezekkel a nehézségekkel sokkal ritkábban kell megküzdenie, mert az ő festékeiben a keverési arány fordított. Hogy a festék tényleg pigmenttartalmú és így a keresett szín elérhetésére alkalmas legyen, csakis tömören megkevert festékeket használjunk, amit úgy érünk el, ha a megrendelések leadásánál kifejezetten „könyvnyomtatási célokra tömören megkevert festéket“ kérünk. A festék drágább lesz ugyan valamivel, de kiadósabb. A könyvnyomtató a festéket maga könnyen meg tudja hígítani, azonban azt tömörebbé, vagyis festanyagban dúsabbá tenni nem tudja. Színes, különösen sötétszínű papír számára a tömör és ebből folyólag jobban fedő festék használata egyenesen elkerülhetetlen, hogy a vázlat céljainak meg tudjunk felelni.

NYOMTATÁS NEDVES FORMÁRÓL

A gyakorlatban elég sűrűn előfordul, hogy a beemelt forma szedése nagyon nedves, aminek következtében a gépmester az egyengetéshez való ívet nem képes tisztán lehúzni. Ilyenkor rendszerint száraz rongyokkal szokás a formát alaposan ledörzsölni, ez azonban nem vezet eredményre, mert egy-két nyomás után a betűk és sorok között még meglevő víz felhúzódik a forma nyomásfelületére. Az amerikai gépmesterek — mint az „American Printer“-ben olvassuk — ilyen esetekben a következőképp járnak el: A formát a lehetőségig felszárítják, úgy mint nálunk szokás, száraz rongyokkal való ledörzsöléssel s ezután tenyerükön némi jobbminőségű gépolajat dörzsölnék szét s az ekként olajos tenyereikkel a szedés felületét ledörzsölik. A betűk fején így visszamaradt olaj a betűtörzs felső részét ellepi s ezáltal leköti a szedésben még meghúzódo vizet, mely ilyenképen nem a nyomófelületen, hanem a forma alsó részén keres útata klszivárgásra.

SZÍNES PORFESTÉKEK MEGŐRZÉSE

Éppen a legtüzesebb porfestékek azok, amelyek szépségükből sokat veszítenek, ha hőségnek, hidegnek, nedvességnek, vagy szárazságnak hosszabb időn át ki vannak téve. Ennek oka abban keresendő, hogy a leg-

több színes festőanyag a szakszerűtlen megőrzés által színdűsségből veszít és pedig úgy a drága, mint a kevésbé értékes festékek. A porfestékeknek papírcsokkokban és más egyéb ilyen dolgokban való megőrzése a legtöbb esetben értéktelenné teszi a festékeket. Csak egyetlen mód van, hogy a porfestékek értékét az időjárás befolyásától megóvjuk és ez az, hogy teljesen légmentesen záró festékdobozokat használunk, amelyeknél feltétel az is, hogy ezek átlátszóak ne legyenek. A festékek elváltozása különböző módon válik szembe-tűnővé. Az, hogy a festék színértékéből veszít, az első jelenség, hogy a nedvesség behatása által a porfesték összezsomósodik, miáltal ugyancsak sokat veszít jóságából, mert hiszen az idők folyamán ezáltal vegyi változás áll be. Az ilyen nedves és csomós festékek továbbá csak nehezen kötődnek a kenczével, vagy pedig hosszabb dörzsölés válik szükségessé, aminek pedig az a következménye, hogy némelyik festék a hosszas dörzsölés folytán többé-kevésbé elég.

A BETŰ-ÉS TÖMÖNTÉS

TÖMÖNTVÉNYEK KORRIGÁLÁSA

Hibás tömöntvénylemezeket csak akkor korrigáljunk, ha a korrekúra időtartama nem haladja túl egy új tömöntvény előállítását. Kisebb hibák iorrasztás útján való korrigálása rendszerint 10—15 percet vesz igénybe, s ezért inkább ajánlatos új matriczát és tömöntvényt készíttetni, feltéve, hogy a szedés még áll. Ugyancsak nem ajánlatos a korrigálás akkor, ha a javítandó sor czimbetűből van szedve, mert az ezen írásból leszedett szónak a betűi a tömöntvénybe való beiorrasztásuk folytán a kéziszedésre elvesznek, ami a mai viszonyok között nagy károsodás s gyakran nem is vezet eredményhez, mert a beiorrasztás nem sikerült kifogástalanul. Kézibetűből csak egész rövid szavakat vagy egyes betűket lehetséges szépen beiorrasztani; a hosszabb szavak, félsorok illetén való beiorrasztása nehézkes munka és kevés sikerrel biztató. Tömöntvények korrigálásánál kitűnő hasznát lehet venni a szedőgép-soroknak; gépszedésből nemcsak hosszabb szavakat, hanem egész sort, sőt több sort is lehet beiorrasztani a tömöntvénybe, feltételezve persze azt, hogy a betű-típus egyezik. W.

A GÉPSZEDÉS

ALUL GYENGÉBB LINOTYPE-SOROK

Gyakori eset, hogy a Linotype-on szedett, illetve öntött sorok feje erősebb, mint a lába, ami a sorok megdőlését és a nyomtatás megnehezítését, sőt ha a gépszedés kéziszedéssel van egybetördelve, a kézi-betűknek időbelőtti agyonnyomását is maga után vonja. E kellemetlenségnek többféle oka lehet. Új betétdarabokat, új öntőformát, új késeket is alkalmaztak már, anélkül, hogy a hiba elhárítható lett volna. A baj oka legtöbbször azonban az, hogy a kések — ha mindjárt újak is — tetős élűek, melyet le kell csiszoltatni, vagy köszörültetni. További ok

E bajon legkönnyebb úgy segíteni, hogy a jobboldali kést gyengéni lefenjük, minek következtében ez a kés a sort a gyalulás közben jobban a baloldali késhez sorítja. — Az alul gyengébb Linotype-sorokból álló szedést ajánlatos keskeny és vékony papírcsikokkal megritkítani. Erre a célra vékonyabb könyvpapírt használhatunk, amelyből sorszélességnek megfelelő és legfeljebb 2 cziczeró széles csikokat vágatunk s ezeket ha a sorszörzs egyenlőtlenége nagyobb mérvű, minden második sor közzé, ha a hiba csak kisebb fokú, úgy minden negyedik vagy ötödik sor után beosztunk. W.

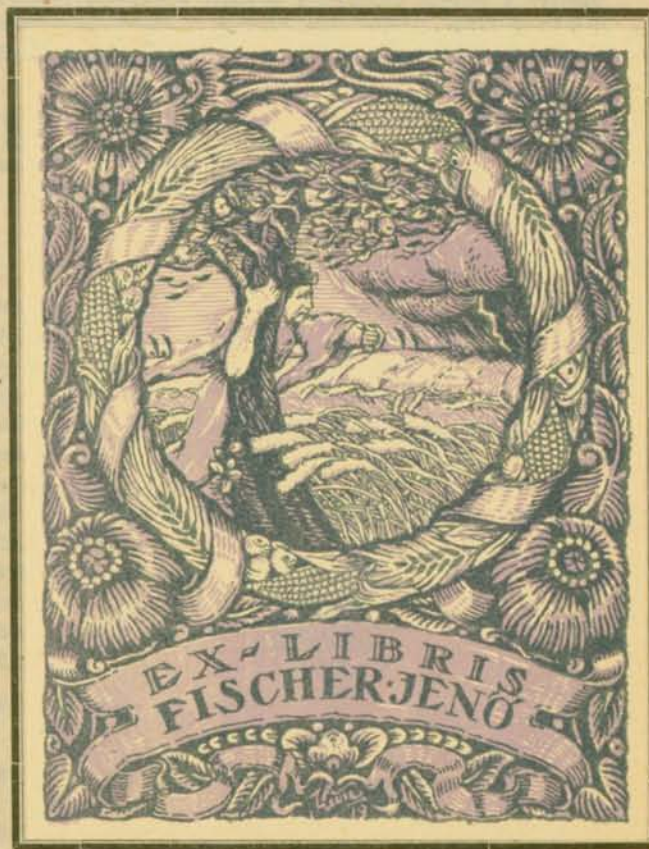
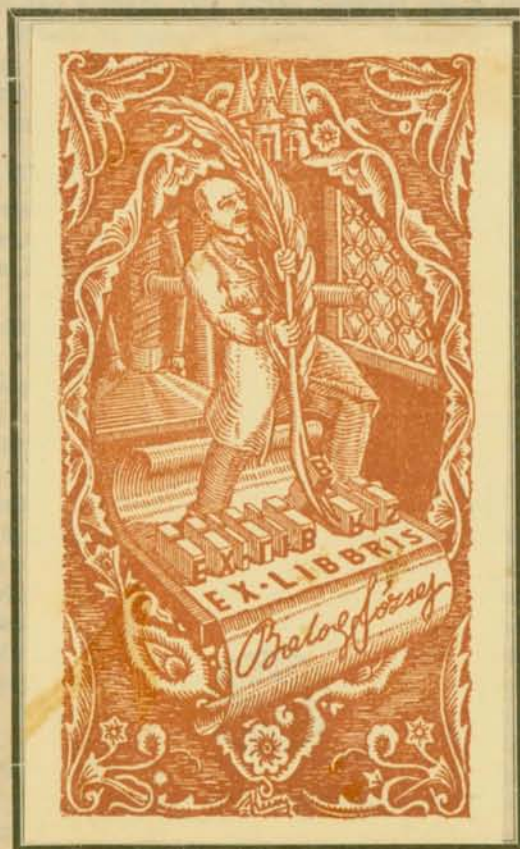
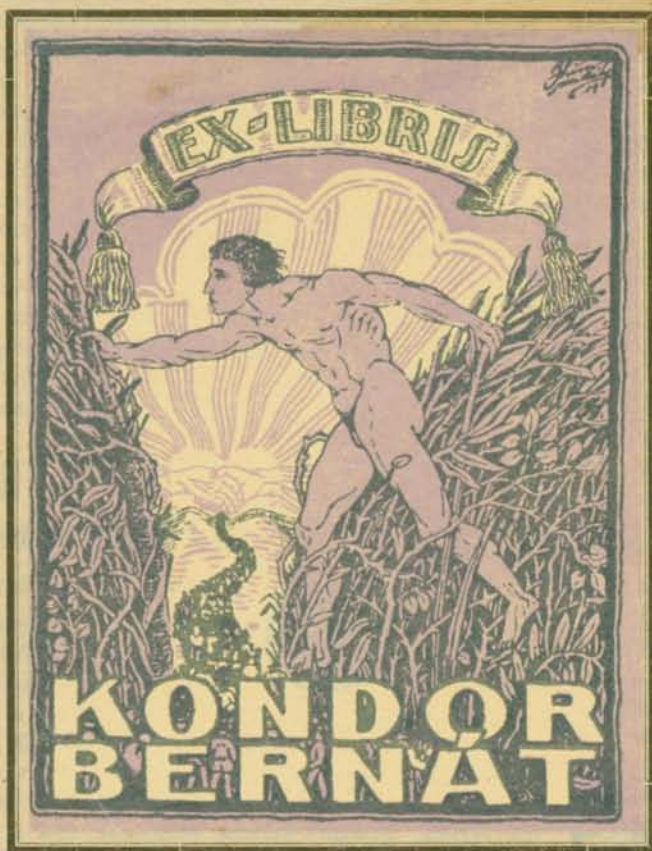
A LINOTYPE-KIZÁRÓÉKEK TISZTÍTÁSA

Tudjuk, hogy a Linotype-matriczák hosszabb-rövidebb használata után a betűk között hajszálfinomságú „spiszek” jelentkeznek. Ezek a kis piszok a betűkép rovására mennek, sokszor azonban magát a jó olvashatóságot is befolyásolják. Az oka ezen jelenségnek többnyire abban rejlik, hogy a kizáróékek apró toló-részeit ólomlepedék fogja be, miáltal ezek a sorok kizárásánál a matriczák finom oldalait benyomják, tehát megrongálják, ennek következményei pedig a spiszek. Hogy ez a kellemetlenség elhárítható s a matriczák épsége minél tovább megtartható legyen, Karl Christel Linotype-szerelő (Taucha bei Leipzig, Bismarckstr. 16) sok évi tapasztalat és megfigyelés alapján tisztító készüléket konstruált, amely az ékszekrényre szereltetik. A készülék a kizáróékek kis tolóit önműködően vakarókéssel megtisztítja, utána pedig egy forgó gummiheggyel helyére szállítja. Ugy olvassuk, hogy a kis készülék teljesen megfelel a kitűzött czélnak: az ólomlepedék eltávolítása folytán megkiméli a matriczákat és ezáltal elejét veszi a spiszelésnek. Christel még egy olyan készüléket is alkotott, amelynek segítségével a matriczák a géptől távol alaposan megtisztíthatók. A részletes ismertető beérkezése után ezt is ismertetni fogjuk. F.

ÜZEMVEZETÉS

PAPIRALAKOK ÉS HULLADÉKOK

Angliában és sok helyütt Franciaországban is a merkantil nyomdákban bevezetett rendszer, hogy az általános használatban levő papíralakok 1—1 ivéből álló gyűjteményt egybefűzik és az üzem szedőtermében mindenkinek hozzáférhető helyen elhelyezik. Ez igen praktikus szokás; tudjuk mi is, hogy a megrendelő avagy a nyomdai munkaátvevő a papír nagyságát rendszerint a kéziratban a kereskedelemben szokásos számmal jelzi, dacára annak, hogy a szedők nagyrésze „kivülről tudja”, miszerint ez vagy az a papíralakszám mit jelent, mégis történnék hibák, túlszélesre, túlhosszúra szednek vagy aránytalan margókat hagynak stb. Ilyen — sokszor kellemetlen — eseteket elkerülhetünk, ha olyan papíralakgyűjteményt bocsátunk a szedők részére, amelyről íentebb szó van. Még gyakorlatiasabb módja a papíralak nemismerésből folyó hibák kiküszöbölésének az, hogy a papíralakok hajtogatás nélküli és hajtogatott állapotban való méreteit milliméterekben és cziczerókban megadva, táblázat alakjában feldolgozzuk és a szedőteremben alkalmas helyen kifüggesztjük. — A mai

NYOMTA
KUN MIHÁLY RAJZAI "PAX" NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T.

papírhulladékot fel kell használnunk, ajánljuk azt is rendszeresíteni, hogy a meglevő és felhasználásra váró hulladékok 1—1 példánya a művezetőnél kéznél legyen oly célból, hogy ha egy oly munka kerül készítésre, amelyhez hulladékpapírt is fel lehet használni, ne kelljen a papírraktárban megfelelő alak után kutatni, hanem csak a kéznél levő gyűjteményből kikeresni. Ennek persze csak úgy van értelme, ha a hulladékmintán a rendelkezésre álló mennyiség is fel van tüntetve. Ezt mindeniütt lehet pótolni, a jövőben pedig mindjárt a hulladék levágásakor kell a mintadarabra feljegyezni, mert ez akkor még külön leolvasás nélkül is eszközölhető, tudván azt, hogy mennyi az a példányszám, amelyikből a hulladék keletkezik. (E közlemény első részében említett papíralaktáblázatot mint külön mellékletet csatoljuk lapunk ezen számához. Szerk.)

LITOGRAFIA

JÓ MÁSOLAT — FÉL MUNKA

Amikor a litografusnak vázlatot kell átvinni a köre és a vázlat rossz és elmosódott, akkor bizony tehetséges rajzolónak kell lennie a litografusnak, hogy a hibákat ki is tudja küszöbölni. Mielőtt a másolatot átvizsi a köre, jó új rajzot készít, azután helyesbíti a másolatot minden részletében és csak azután litografál. Örömet fog lenni a munkában és nem fogja zavarni az elkészítésben a sok bosszantó mellékkörülmény, amelyekkel a rossz, elmosódott másolat majdnem mindig jár. Ha a litografus nem ügyes rajzoló és szép, jól megrajzolt vázlatot kap a kövön való kivétel céljából, akkor kétszeres könnyelműség tőle, ha a pauzát futólag kezeli. Felületes munka esetén sohasem fog egy a vázlatnak megfelelő litográfia birtokába jutni és munkája eredményével nem igen fog dicséretet szerezni.

AQUARELLSZERŰ LITOGRAFIAI NYOMAT

A színes nyomtatásnál, ahol több festékréteg fekszik egymáson, eddig nem volt elérhető a fénylés keletkezésének elkerülése. Ezt a fénylést lényegében a papírosnak a festékhez használt szárazolajjal és kenczével való telítése idézi elő. Ilyen fénylés, amely az eredetiben, a vízfestményben nincs meg, hátrányukra változtatja meg a nyomatokat és a kép csak bizonyos nézőpontból szemlélhető. Hamis képhatás azáltal is keletkezik, hogy oly világos részletek, amelyekben legkevesebb a szín, nem fénylenek hasonló mértékben, mint a színdúsabb részletek. A gyakorlott színnyomatató jól tudja, hogy többféle eszköz létezik, amelyek az említett hátrányos technikai hiba elhárítására alkalmasak, mégis mindenkor örömmel üdvözlünk minden olyan hírt, amely az eddigieknél jobbról szól. A hamburgi Charles Fuchs czég (Grosse Reichenstrasse 5.) a fent leírt baj elhárítása körül újabb eljárást szabadalmaztatott, amely említésre érdemes haladást jelent. Az eljárásnak nagy előnye az egyszerűség, amennyiben csak kiegészítése az eddigi nyomtatási technikának, csekély költséggel jár és — úgy látszik — nem okoz nehézséget. A vízfestményszerű hatás t. i. úgy érhető el, ha az összes színeknek kinyomatása után egy különleges litográfiai lemezről a képfelületre kenczéből, szárazolajból és egy

más, kissé ragadós masszából álló keveréket nyomtatunk. Az ily módon előállított, még el nem gyantásodott nyomásfelületre egyenletesen elosztva burgonyalisztet vagy más keményítőliszt-tartalmú anyagot hordunk fel. A burgonyaliszt, amennyiben azt a ragadós réteg felszívta, a képet fényteleníti, anélkül azonban, hogy a kép konturhatását befolyásolná. Amikor az ily módon előállított réteg teljesen elgyantásodott, a fel nem szívódott burgonyalisztet kefével kell eltávolítani, minek megtörténte után a nyomat a régi egyenlőtlen fénylés nélkül tompa, de rendkívül plasztikus és egyformán ható színekben jelenik meg. A ragadó réteggel való nyomtatáskor természetesen ügyelni kell arra, hogy ez a felülnyomatás ne hatoljon a színrétegekbe, hanem egyformán elosztva megmaradjon a nyomásfelületen és így a keményítőliszt megtartására képes legyen. Ezen eljárásnál a legfőbb nehézség volt annak megállapítása, hogy a felhordandó réteg átengedje a fényt, a burgonyakeményítőliszt pedig erre alkalmas anyagnak bizonyult. A fényképészetben ez az anyag a Lumière testvérek autokromlemezen színes fényképek elkészítésekor is beválik; úgy látszik, ez a tápanyag hivatott arra, hogy a litográfiai nyomtatásnál is új kifejező eszközt szolgáltatson. Valószínűség mellett szól, hogy ezt az új eljárást bizonyos esetekben, esetleg rossz, zavaró súlyú háromszínyomatok megjavítására is felhasználhatjuk, amely feltevést azonban csak a gyakorlati kísérletezés fog beigazolni. Willy Stöwer festőművész egyik tengerészképén, amely a Weermann-féle hajójarat-társaság által falragaszul használtatott fel, ezt az eljárást már ki is próbálták. Az eredményt egy nem preparált nyomattal állították szembe. Szakértő, de előzően szándékosan fel nem világosított szemlélők rögtöni kijelentése szerint a vízfestményszerű hatás a fentebb leírt eljárás alkalmazásával előállított példány javára dőlt el. PH. DBS.

KÖNYVKÖTŐ

A BÖRDRÁGASÁG

Németországban a bőrdrágaság eddig sohasem sejtett magasságra szökkent fel. A nyers kecskebőr, amelynek ára a háború előtt 2.50—3 márka volt, míg 1918-ban 9—10 márka, a kényszergazdálkodás megszüntetésének első hetében 40—45 márkára szökött, most pedig 50—60 márkába kerül. A színes szattyánbőr 1918-ban 30—40 márkába került, most 125 márka az értéke. A bőrszín miatt nagymértékben kutyabőrt dolgoznak fel, ez is 20—25 márkába kerül. A házinyúl bőre, amelynek igen csekély az értéke, 10—15 márkába kerül. Mindazonáltal különösen bőrtárczát készítenek Németországban nagy mennyiségekben a külföld számára, annak dacára, hogy a német gyártmányok ötszörte drágábbak külföldön.

ÚJKORI KÖNYVGYÁRTÁS ÉS KÖNYVKÖTÉS

A „Berliner Typographische Gesellschaft“ októberi havi szakülésének egyikén Steinreg Hermann főművezető előadást tartott fentli czímen, amelyben főleg a bekötött könyveknek modern tömeges előállítását vázolta. Amikor a nálunk is ismeretes Ullstein-féle regények (leginkább vasúti utazások alkalmával szereti

olvasni a Németországban utazó közönség) legmagasabb példányszámukat érték el (már a háború előtt is 240.000-re rugott egyik-másik közkedvelt író regényének példányszáma, sőt a „Flieger von Tochtington“ című regény a kétszeresét érte el ennek a mennyiségnek), azt kérdezték mindenfelé a szakemberek, hogy miképpen lehet ezt az óriási munkát az egyes munkamenetek egyszerűsítésével meggyorsítani? Az előadó ennek a kérdésnek a választát a különleges, erre a célra szerkesztett gépeknek tudja be. Így például az Ullstein & Co. könyvnyomtató cég számára a Vogtländische Maschinenfabrik oly különleges könyvnyomtató körforgógépet szerkesztett, amely egy 384 oldalas könyvnek teljes tartalmát egyszerre bírja kinyomni, tehát minden fordulatával egy teljes könyvet állít elő. Két egymás mellett fekvő nyomószervezet van a gépben, melynek mindegyike hat, 32 oldalal bíró ívből áll. A 103 cm széles nyomtatóhenger körfogata 184 cm. A gépen két, hosszában különböző oktáv formátumot lehet nyomtatni. Minden ívet három sávba vág a gép egy készüléke, a szétvágott ívek a tölcserhajtogatókhoz vezetődnek, amelyek a négyszeres törésű hajtogatást végzik el. Ezek után egy átszállító szalag annak rendje és módja szerint összehordja az íveket és a 20—20 könyvből álló könyvcsomókat csigákon gördülő szekrényekbe gyűjtik. Minden ilyen szekrény 280 könyvet tartalmaz. Ezáltal a szállítás és a könyvek további megdolgozásának ellenőrzése nagyon meg van könnyítve. A körforgógép nyomtatási teljesítménye óránként 2400 nyomás; össze lehetne szerkeszteni fűzőgépekkel is, úgy hogy ezt a munkát is egyidejűleg végezné el a gép, ám ez nem mutatkozott tanácsosnak, mert a fűzőgépeken a fűzőfonál elszakadása vagy a drót törése folytán könnyen zavarok állnak be, amelyek egyúttal a gépnek nyomtatóteljesítményét is befolyásolhatnák. A további megdolgozás folyamán a könyveket hátukkal egy térdemelyűs sajtóval préselik össze, azután gaze-re fűzik (a háború alatt papírgazét használtak), majd kigömbölyítik a könyvhátakat. A könyveknek a könyvtáblába való beakasztását egy sajátos gép végzi el, amely a hozzáragasztandó lapok bekenését önműködően végzi, még pedig a kézi munkával szemben 50%-os enyvmegtakarítással. Ez a gép egy napi munkaszakaszban 12.000 könyvet állít elő. Az előzéklapnak alkalmazását, amely különben egy külön munkamenetet alkotna, úgy oldják meg, hogy a nyomtatás alkalmával a könyv elején és végén egy-egy lapot üresen hagynak. A könyveknek nagyobb csomókban való körülvágatásához úgynevezett háromvágót használnak, amelyen a könyvcsomó nem forog, hanem helyén marad. A vágót két kés végzi lent és lent egyidejűleg, erre azután a harmadik kés bevégzi az elülső vágást. A hátnak hozzányvezése oly munkamenet, amelyet kézi munkával végeznek, amennyiben a könyvhátakat egy kis ragasztó anyaggal bevont gördülő-hengeren vezetik át. A könyvtáblákat szintén különleges, amerikai eredetű gépen készítik. Ez a gép önműködően dolgozik és egy munkaszakaszban 4000 táblát állít elő. Ennél a munkánál is mintegy 50%-os enyvmegtakarítást érnek el. Az előadó vázolta még a bekötőtáblák vak- és aranynyomtatását és megjegyezte, hogy a könyveknek színes képekkel ellátott fedőborítékai igen hatásos reklámeszköznek bizonyultak. Noha az összes munkarészeket

náló és így nehezen nyílik alkalom a tévedésekre, mégsem hagyják figyelmen kívül a könyvek kollacionálását, ezt megkönnyítik a kötésbeosztásban alkalmazott úgynevezett lebegő-jeggyel (Flattermarke), amely az illető könyvnek számát tartalmazza és a könyvháton egy lezárt sort kell, hogy alkosson, amint ezt régebben a német szaklapok megírták, sőt könnyebb megérthetősé czéljából példával mutatták be. A kész könyveket az elszállítás előtt különben még átnézik, hogy esetleges hibákat kiküszöböljenek. Az előadást követő eszmecsere alkalmából nagyrabecsülendő előnynek ismerték el a jelenlevő szakemberek azt a körülményt, hogy az Ullstein-cég nagykönyvkötészetének mindkét üzeme vezetője a könyvnyomtató szakmából való. R.

TRÉFA

ÁTSZEDTÉK AZ ELEGÁNCZIÁMAT

Tizenhét esztendő voltam. A hajam hosszú és hátrafésült, elegáns aranyozott keretű monoklit hordtam, két pár fehér kamáslim volt, keveset — de előkelően racsoltam és minden vágyam, minden ambicióm egy czillinder volt a fekete télikabátomhoz. Egy czillinder és talán az, hogy verses drámámat a Pesti Hirlapban szerettem volna folytatásokban viszontlátni. Tizenhét esztendő voltam, a Hét és Uj Idők legírisszebb számát szorongattam a hónom alatt a vasárnapi korzón és kétségbeesetten irigyeltem Darvast, a szerkesztőt, hogy angol papírával érdekesebb nálam — a poétánál.

Határozottan imponáltam a kisvárosban, még a főispáni titkár is karonfogott a korzón. Egy-egy szerelmes versem után középkorú helyi szépségek kacsintgattak rám, sőt pletykába keverték a Pannónia kasziros kisasszonyával.

Már négy hete voltam a lapnál, a tekintélyem napról napra emelkedőbb, de minden örömet, nagyságot, előkelőségemet letörte és tönkretette a — nyomda.

A nyomdának nem imponáltam. A mettör elnézett a fejem fölött, a korrektor előttem kérdezte a segéd-szerkesztőt, hogy ki írta hírfeljebe azt a mai marhaságot és a gépszédő hangosan figyelmeztetett, hogy órákor-t ebben a nyomdában egy k-val írják. A napi sértegetés elkeseredetté tett. Dühösen kikértem a sértegetéseket.

Másnap G. L. úrhölgyhöz — ideálmhoz írt szerelmes versem alá nevemet — Falust Talusnak szedték.

Egyszer késő éjszaka vacsorát rendeltünk a nyomdába. Sertéskarajt babfőzelékkel. Nagyon kemény volt a karaj és minden erőmmel azon dolgoztam, hogy lekaparjam a csontról. Kaparás közben monoklim a főzelékbe esett.

Steiner a mettör gúnyosan rámszólt:

— Az urak vacsoránál a monoklit a babcsuszpájban hordják?

Másnap már nem volt monoklim.

Néhány napig csönd. Néha már szóltak hozzám, egyszer-e egyszer szóba álltak velem a nyomdában. Akkor történt, hogy Haverda Máriáról egy hírfeljet kellett írni.

Gondoltam nagyon szép és szellemes mondattal

leírom, hogy az írt és az írtam a végére:

„Örök marad a közmondás, örök! Hol hosszú a haj — jaj — rövid az ész“.

Roppant tetszett a szellemességem, de nem irtam alá a hirfejet — nehogy célzás essék saját hosszú hajamra.

És másnap ott díszelgett nevem a hirfej alatt. Még délelőtt rövidre vágattam a hajamat.

Ujabb két hét. Csönd. Csak a fehér kamáslíról szoktattak le. A terpentines keféét kétszer ejtették véletlenül a kamáslímra.

Már harmadik hónapja voltam a lapnál. Alig volt már iráshibám, kezdtek formát kapni a mondanivalóim, sőt rövid volt a hajam, rendes, választékra fésült a frizurám, keveset affektáltam, nem adtam a bohémzsenit már, rendes volt a ruhám, egyszerű a nyakkendőm, csak annál többet raccsoltam. Ezzel akartam pótolni minden tönkretett eleganciámat. Egyedül ez maradt meg költői extravaganciámból. De ez megmaradt. Ezt aztán kiaknáztam. A viláért egy „r“ betűt nem mondtam volna. Csak hol „kéchem“ — „kévem“ vagy „kéhem“ volt a kérdés nálam.

És egy pénteken este megölték eleganciám utolsó mohikánját. A korrektor asztalánál ültem, amikor Móricz, a nyomda vén, piszkos, maszatos segédmunkása odakacsintott a szedőkre és hamisítatlan, előkelő orrhangon rám szólt:

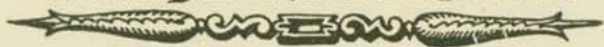
— Szechkesztő och! Kécheti Steinech och a kocheck-tuchát,

— Móricz! — Csirkefogó, kiruglak! — ordítottam magamból kikelve és elfelejtettem, hogy Móhciczt, csichkefogót és kihúglakot kellett volna ochdítanom.

Tisztán kiejtett „r“ betűimet egy pillanatra halálos csend fogadta. Csak Steiner intett nevetve felém:

— Az utolsó korrektúra is kész! Átszedtük az eleganciáját! Falus Ferencz.

FELJEGYZÉSEK

MEGEMLÉKEZÉS

A kegyelet virágalval kell adóznunk azok emlékének, akiket a magyar szakmafejlesztés és szakirodalom a világháború torlódó eseményei következtében elvesztettünk. Amióta a magyar szakirodalom hallgatásra volt kényszerítve, veszteségeinket bár feljegyezte a szakszervezeti sajtó, mégis szívbeli kötelességet véltünk teljesíteni akkor, amikor elvesztett munkatársainkról a magyar szakirodalom feltámadásakor e helyütt megemlékezünk. Nem azokra a névtelen katonákra gondolunk, akik a szakirodalom olvasóinak nagy táborába tartoznak, hanem azokra, akik a magyar szakirodalom munkájában és szakmafejlesztésében mindenkor igaz ügyszeretettel vettek részt.

A fájdalmas névsor a következő: ifj. Aigner Antal, Fekete Béla, Hegyi Dezső, Mitterszky József és Novák Alajos.

Mindenyike megérdemelné, hogy külön-külön méltassuk munkásságát. Mindenyik igaz szeretettel vett részt a szakmafejlesztés munkájában önzetlenül, fáradságot nem ismervé, dicséretre méltó szakmaszeretettel. Sokáig fogjuk érezni az ürt, amely körüinkből való távozásuk folytán támadt, mert hiszen a több mint öt esztendőig tartó téltenség után nehéz lesz az utánpótlás.

Kegyelettel őrizzük meg emléküket! A magyar nyomdaipar érdekében kifejtett tevékenységük buzdítson bennünket további munkára.

Nyugodjanak békében!

JUBILÁLÓ NYOMDÁSZ-EGYESÜLETEK

A Deutscher Buchdrucker-Verein a múlt év október hó közepén ünnepelte fennállásának 50 éves jubileumát, amely alkalommal az érdekelt körzetek élénk részvétele mellett különböző ünnepegekben és nyomtatványkiállításon kívül a leipzig Kristall-Palastban díszközgyűlést tartottak, amelyen az elnökség a lefolyt eredményeket ismertette. Az egyesület a jubileum alkalmából alkalmazott hivatalnokai részére nyugdíjalapot létesített, amelynek alapjául az egyesület 100.000 márkát helyezett letétbe. Az egyesületet a jubileum alkalmából számtalan rokonegyesület üdvözölte. Az egyesület hivatalos lapja, a „Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker und verwandte Gewerbe“ tartalmazas ünnepi számmal jelent meg, amelyben az egyesület 50 éves működésének ismertetésén kívül néhány nagyon tartalmas szakközlemény jelent meg. — A Schweizerische Buchdruckerverein ugyancsak az elmúlt év október hó közepén ünnepelte évi közgyűlés keretében Basel városában fennállásának 50 éves jubileumát. Az ünnepek legérdekesebb mozzanata az ősnymtatványok kiállítása volt, amelyen Gutenberg- és Fuzst-nyomatokon kívül híres baseli nyomatok keltettek élénk érdeklődést. G.

A FŐNÖKEGYESÜLET

tagjai mozgalmat indítottak az egyesület belső életének, illetőleg tevékenységének élénkebbé tétele tárgyában. Az ennek elérhetésére felmerülő eszmék megbeszélése végett egyik legutóbbi nyomdász-szakosztályi ülés reformbizottságot küldött ki, amely javaslatot terjesztett be, a tarifabizottság, a munkásokkal tárgyaló bizottság kiegészítését és működésének sürgős felvételét kérve, hogy a tarthatatlan versenyviszonyok tompíthatók, a kalkulációs tarifa kiadható s a munkabérszabályzat kellő időre kidolgozható legyen. Hozzájárult a szakosztályi ülés azon eszmékhez is, hogy a kartársi összetartozandóság érzésének fejlesztése céljából társaskör, az anyagárok szabályozhatása, illetőleg befolyásolhatása érdekében anyagokat beszerző és értékesítő részvénytársaság alapíttassék, amely papiros, nyomdafesték, enyv, gépszalag stb. anyagok beszerzésével és azok árusításával foglalkozna.

KARÁCSONYI KIRAKATOK

A mottó eddig úgy szólt: „Legszebb karácsonyi ajándék a könyv“. De ama sok százezer szegény és középosztályú ember számára, aki ezidén vágyva, mohón és fájdalmasan nézte a játékos és díszműárúboltok ötszázkoronás babáktól roskadozó kirakatait, egyetlen vigasztaló mozzanat maradt meg a karácsonyelőtti szomorúságban: a legolcsóbb karácsonyi ajándék a könyv. Valóban így van, ezernyi pusztulásunk közepette szinte mosolygó üdeségben maradt meg: a szép magyar ifjúsági könyvek légiója. Tartalomra, művészetre alig áll a németek s angolok mögött, hiszen egyiket-másikat olyan művészek illusztrálták, akiket a legjobb német kiadócégek is foglalkoztatnak. A régi időkben a német uraságoktól levett kliséket vásárolták meg

a magyar könyvkiadók, hogy gyenge költőcskék vers-tákolmányaival melegítsék föl, ma java illusztráló művészeink, Lesznai Anna, Kozma Lajos, Gara Arnold, Jeges és mások színes fantáziájának jókedvétől harsognak a gyermekkönyvek. S minden ilyen könyv egy-egy morális nevelője is a magyar gyermeknek. Nem a tartalmával, nem a toladók tendenciájával, hanem külső csínosságával, jó táblájával, fűzésével, kötésével, munkája szoliditásával. Amikor nemzeti reneszánsztól, a magyarság hitétől duzzad itt minden nevelő program, tanítóknak, nevelőknek és kiadóknak legelső sorban a jó magyar ifjúsági könyvekre kell gondolniok, e drága világ legolcsóbb, legszebb és legbecesebb örömeire.

HALÁLOZÁSOK

A német szaklapok elmaradása folytán nálunk bizonyára kevesen tudják, hogy a német nyomdai szakirodalom egyik lelkes munkása, Ernst Morgenstern, a „Deutscher Buch- und Steindruckerverein“ szerkesztő-kiadója a múlt év júliusában tevékeny életének 63. évében elhunyt. Jeles szakársunkat kiváló gondnal és hozzáértéssel szerkesztett lapja révén az öt világrész nyomdászai közül sokan ismerték és tisztelték. Igaz szakmá szeretettel alapította meg lapját, amelyet nagy áldozatok árán még a háború alatt is megjelentetett. — Eduard Scholz, a nálunk is előnyösen ismert wien-i hasonczégű betűöntőde tulajdonosa a múlt év november 18-án életének 52. évében szívizélhüledés következtében meghalt. Scholz mint mosoni születésű magyar fiú szakadt Wienbe, ahol Karl Brendler betűöntődéjében gyakor-nokoskodott. — Somos Árpád kismartoni nyomdatulajdonos m. évi november 28-án meghalt. Élte végéig szorgalmas munkása volt a nyomdász-szakirodalomnak. Legutóbb a vidéki nyomdatulajdonosok lapjának volt munkatársa. Német szaklapokba is írt. — Dr. Todoreszku Gyula, a magyar gyűjtők egy kimagasló alakja hunyt el múlt év november 27-én. Európai híri bibliofil volt, aki a magyar nemzet múltját dokumentáló régi nyomtatványokat egy a maga nemében páratlan gyűjteményben egyesítette. E gyűjtemény a magyar ősnymtatás korát öleli fel, magában foglalja a legelső magyar nyomtatott könyvtől kezdve 1711-ig az összes magyar régi írók és költők műveit. Nagy súlyt fektetett a régi magyar papírvízjegyek kutatására is s e téren bibliofil tudományunkat igen értékes felfedezésekkel gyarapította. Páratlan gyűjteményét az államnak adományozta.

MÉRLEGEK

Az „Európa“ irodalmi és nyomdai rt. 1918. évi mérlege 30.000 K törzsrészvénytőke és 120.000 K elsőbbségi részvénytőke mellett 8591 K nyereséget ért el, amiből az elsőbbségi részvények szelvényét 5 K-val váltották be. A nyomda 315.122 K-val van értékelve. — A Magyar Könyvterjesztő Vállalat rt. most hozta nyilvánosságra tavalyi mérlegét, mely szerint a cézget a lefolyt üzlet-évben 120.000 K alaptőke mellett 20.680 K veszteség érte. — Az Országos Központi Községi Nyomda rt. 1918/1919. évi mérlege 200.000 K alaptőke mellett 45.781 K nyereséget tüntet fel. A nyomda, iroda és üzleti felszerelés értéke 292.187 K-val szerepel. — A Posner grafikai műintézet és üzleti könyvek gyára rt. 1918/1919. évi mérlege 3.000.000 K alaptőke mellett 91.432 K tiszta nyereséggel zárul. A gyárépület és berendezés 2.500.000

K-val szerepel a mérlegben. — A Révai Testvérek irodalmi és nyomdai intézet rt. a m. é. december hó 29-én tartott közgyűlésén terjesztette elő az 1918/1919. év mérlegét, mely szerint 2 millió korona alaptőke mellett 688.311 K nyereséget ért el. A mérlegben az üzleti, nyomdai és könyvkötészeti berendezés értéke 485.356 K-val van felvéve. — A Magyar Földrajzi Intézet rt. 1918/1919. évi mérlege 400.000 K részvénytőke mellett 52.750 K tiszta nyereséget tüntet fel. Az üzem berendezése 355.342 K-ra értékeltetett.

MELLÉKLETEINK

Grafikai szaklapok legelső ékessége — úgy mondják — a műmelléklet. E tekintetben a legjobbat igyekszünk nyújtani t. olvasóinknak, noha a viszonyok nagy nehézségeket gördítenek törekvéseink elé, amelyeket azonban áldozatok árán is le fogunk küzdeni, mert célunk: lapunk nevelő hatásának a legmagasabb nivóra való fokozása. A magyar szaklapok — mint kizárólag könyvnyomdászok részére készült folyóiratok — eddig litografált mellékletet nem hoztak. Arra fogunk törekedni, hogy ezentul gyakran — ha lehet: minden számban — litografiai úton előállított melléklettel tegyük értékesebbé lapunkat olvasóink részére. Jelen számunk exlibris mellékletét Taksonyi Magda, a legújabb grafikus generáció egyik legtehetségesebb tagja rajzolta és a jónevű Seidner-féle kromolitografiai műintézet állította elő hírnevéhez méltó bravuros kivitelben.

LEVELESLÁDA

TÖBBEKNEK: Általános vonatkozású cikkeknek — sajnos — nem tudunk már helyet szorítani, mert ezentul megjelenő számainkba túlnyomórészt csak gyakorlati irányú közlemények kerülhetnek. Egyelőre nem állván módunkban lapunk terjedelmét bővíteni, arra kell kérnünk valamennyi munkatársunkat, hogy közleményeiket röviden és tömören vessék papírra. Magyarázó példákhoz tiszta, eredeti példányt vagy részletesen kidolgozott vázlatokat kérünk beküldeni.

LAPZÁRTA: minden hó 5-ike.

VIDÉKI. Beküldött nyomtatványokat szívesen meg-bíráljuk. Megjegyzéseinket lapunkban is leközzöljük s egyes jobb munkákat reprodukáljuk. Arra semmiesetre se számítson, hogy a beküldendő tizenöt darab nyomtatványt mind reprodukálhassuk. Ez — eltekintve lapunk kis terjedelmétől — nagyon költséges volna, de felesleges is, mert elegendő, ha egy-egy beküldő munkáiból egy-két legjobb példányt mutatjuk be.

B. R. BUDAPEST. A fordításokat nem volt még módunk litografus, illetve kemigrafus szakemberrel felülbíráltatni s ezért a jövő számra hagyjuk vissza.

1920. évi január hó 15-én.

Kiadó Bíró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác. Nyomtatja Bíró Miklós nyomdai műintézete, Budapest, IX., Ráday-utca 26.